

ESTRUCTURA SOCIAL, CARISMA I VOT POLÍTIC EN LES ELECCIONS MUNICIPALS DE MONTBLANC

Joan CASELLAS i CARBÓ

L'anàlisi de les eleccions municipals des de la vessant sociològica crec que pot ser un tema de prou interès i, a més, poc estudiat a la nostra comarca. Aquest treball té per objecte analitzar els elements que intervenen en la formació del vot local, especificat en el cas de Montblanc. Els resultats electorals seran interpretats a partir dels esdeveniments històrics, de la inserció dels resultats electorals en l'estructura social i del carisme que perceben els grups socials dels candidats.

L'inici del treball és prou curiós: vaig tenir accés a les dades de l'enquesta que feren els estudiants de la Facultat de Ciències Jurídiques de la URV, dirigits pel professor Xavier Torrens, a la sortida del col·legi electoral de Montblanc. L'enquesta contenia diverses preguntes sobre les eleccions municipals, les primàries, els motius per participar-hi, els candidats, etc. Així, doncs, aquest estudi que teniu ara a les mans ha nascut al revés. No cal dir que agraeixo al professor Xavier Torrens poder tenir les dades ja que sense aquestes no hauria estat possible fer el treball.

Les hipòtesis de treball que fa servir Lluís Flaquer (1991) per comprendre els processos de formació del vot local en contextos espacials

reduïts són de gran utilitat per comprendre la tesi que defensarem:

"1.- En los resultados de una elección a nivel local lo que cuenta realmente no son los programas o las ideologías de los diferentes partidos o coaliciones, sino las personalidades o los grupos sociales de la comunidad que encarnan estos partidos e ideologías y que por lo tanto constituyen sus representantes a nivel local.

2.- Las personalidades o grupos sociales que encarnan los partidos o coaliciones de partidos en la comunidad tienen una posición determinada en su estructura social, es decir, son miembros de una clase social, tienen un "status" social determinado y ejercen un poder.

3.- Los miembros de la comunidad adoptan una postura y reaccionan no ante los programas o las ideologías de los partidos, sino ante la posición social que las personas o los grupos sociales que apoyan una candidatura tienen en la estructura social.

4.- El comportamiento electoral está más influenciado por las relaciones cara a cara y por la persuasión personal que por la propaganda impersonal ejercida a través de los medios de comunicación de masas.

5.- Las redes de parentesco ejercen una influencia más reducida en el comportamiento electoral que los intereses compartidos y las afinidades personales" (p. 59 i 592).

Aquest treball s'estructura de la manera següent:

1.- En primer lloc, es presenten de forma resumida les primeres eleccions municipals a Montblanc i la relació amb l'estructura social a la sortida del règim franquista. Després es comenten les eleccions municipals de 1987 a 1995 perquè contenen elements particulars i no traslladables que diferencien aquesta etapa de la precedent. Així, analitzarem les eleccions municipals de 1987, les mobilitzacions contràries al Pla de residus de l'any 1990, els comicis de 1991 que signifiquen un canvi copernicà a causa de les mobilitzacions populars i massives contra una decisió de l'executiu català, governat per CiU, i, finalment, una moció de censura posterior i unes eleccions primàries prèvies a les municipals de 1995. Amb tots aquests elements podrem observar les posicions que es produeixen en moments crítics. Descrivim, a més, els resultats obtinguts pels diferents partits, així com els transvassaments de vots que s'observen.

2.- En segon lloc, mitjançant l'enquesta electoral realitzada a la Vila Ducal per les municipals de 1995, reinseriren les opcions i les actituds polítiques en els principis explicatius de les pràctiques.

Per elaborar els quadres hem emprat les dades de la mateixa enquesta,

del Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya (CIDC), de l'Institut d'Estadística de Catalunya (IEC) així com diversos articles i llibres que esmenten els resultats de la comarca i la vila.

LES ELECCIONS LOCALS A MONTBLANC

El present apartat està dedicat als processos electorals municipals montblanquins amb la finalitat de fer un repàs històric als principals esdeveniments polítics:

Sigles

ApM: Acord per Montblanc

AP/PP: Aliança Popular/ Partit Popular

CC-UCD: Centristes de Catalunya-Unió de Centre Democràtic

CiU: Convergència i Unió

CDS: Centre Democràtic i Social

EC: Estat Català

ERC: Esquerra Republicana de Catalunya

IC: Iniciativa per Catalunya

PCC: Partit Carlí de Catalunya

PDC: Pacte Democràtic per Catalunya

PSC (PSC-PSOE): Partit dels Socialistes de Catalunya

PSUC: Partit Socialista Unificat de Catalunya

UCC: Unió de Centre de Catalunya

UCD: Unió Democràtica de Catalunya

UnIC/FIC: Unió d'Independents de la Conca de Barberà; després les sigles inclouen la Federació d'Independents de la Conca de Barberà (FIC).

UPM: Unió de Progrés Municipal

UP: Unió de Pagesos.

Les primeres eleccions municipals (1979 i 1983)

Les primeres eleccions municipals a Montblanc no tingueren color: CiU, de la mà de Josep Gomis i Martí (nascut el 1934), batlle de la vila des del 1964 i directiu d'una de les grans empreses de Montblanc,

la Puntèxtil -que llavors es dedicava a la fabricació de gènere de punt i tenia uns 200 empleats-, va batre de forma contundent els seus rivals electorals en els comicis de 1979 i 1983, amb el 58,3% i el 64,4%, respectivament.

Gomis, de tradició carlina i catalanista, formava part de Convergència des de l'any 1975. Hi havia entrat de la mà de Miquel Roca, que era per aquell temps advocat del consell d'administració de l'empresa Puntèxtil. Al llarg dels anys, Josep Gomis havia acumulat un prestigi públic poc contestat i un capital polític important dins la vila. Andreu Mayayo en el discurs pronunciat com alcalde el dia 6 de novembre de 1996 amb motiu del nomenament de Josep Gomis fill predilecte de la vila, ens ho explica:

"A Montblanc Josep Gomis ho ha estat gairebé tot: jugador de futbol del mític equip Mehal-la, actor principal en les representacions teatrals i actes sacramentals, el Satanàs per excel·lència dels "Pastorets", mestre del col·legi de la Mercè, secretari del sindicat vertical, gerent de l'empresa més important de la població, regidor i alcalde. Així mateix, Josep Gomis ha estat el montblanquí de més projecció pública exterior: diputat provincial, Procurador en Corts, President de la Diputació, diputat a Corts, Conseller de Governació i Delegat del Govern de la Generalitat a Madrid.

De família humil, que vol dir pobre, sense pare als cinc anys, Josep Gomis és fill de la misèria econòmica, cultural i política del franquisme autàrquic dels anys quaranta i cinquanta. La millor inversió de l'Ajuntament de Montblanc, presidit per Josep M. Abelló, fou sens dubte, becar al nen Gomis per realitzar els estudis de batxillerat. No cal dir que ha retornat amb escriu aquest préstec al poble de Montblanc. Josep Gomis ostenta el rècord de permanència a la Casa de la Vila: 9.256 dies, 25 anys gairebé sense interrupció, del 1961 al 1987, 16 anys dels quals com alcalde.

(...) Accedí per primer cop a l'Ajuntament, de bracet del doctor Sánchez Cid, el 5 de febrer de 1961, als vint-i-sis anys, amb la il·lusió i la ingenuïtat pròpies d'un jove que volia canviar-ho tot (...). Tres anys després seria nomenat alcalde pel Governador Civil com era de rigor en l'època de la Dictadura. Ell, sorneguer, prefereix recordar que fou alcalde per saber tocar l'orgue. El cas és que, en una visita a Montblanc, seduït al totpoderós ministre d'Informació i Turisme Manuel Fraga Iribarne que, enlluernat per aquell jove eixerit i ambiciós, comentà al Governador Civil: "este muchacho seria un buen alcalde". Quaranta vuit hores després

prenià possessió del càrrec. I és que Josep Gomis és per definició un gran seductor". (La Casa de la Vila, núm. 8, 1996: 15-16).

Era alcalde des de 1964 i se'l considerava l'autor i/o impulsor dels projectes urbanístics que configuren l'actual Vila Ducal, de la pavimentació de milers de metres quadrats de carrers, de la creació de més de mil llocs de treball, de la rehabilitació del patrimoni cultural, de l'obertura dels grans eixos de l'eixample urbà, de la creació i construcció de la zona poliesportiva, de la perforació de nous pous a la Vall,... Amb aquest bagatge, doncs, assolí, amb l'arribada de la democràcia, un ampli suport popular en les dues eleccions municipals a què es presentà. Alhora inicià una important carrera política que l'havia de conduir a president de la Diputació de Tarragona entre 1980 i 1988. Ens ho explica ell en primera persona (*Rev. Espitllera*, núm. 100, 1995: 33):

"La primera etapa fou fins el 1979. No sé si fou el 77 que a molts pobles es crearen gestores, aleshores jo vaig posar com a condició per a seguir que fos votat pel meu poble, el qual es manifestà amb el lliurament del 70% de firmes de montblanquins que em foren lliurades en el transcurs d'un sopar organitzat per un nombrós grup d'amics.

A les primeres eleccions democràtiques als ajuntaments, l'any 1979, vaig presentar-me com a cap de llista per CiU i vàrem guanyar, menys d'un any després era elegit President de la Diputació de Tarragona, fins el 83 que torno a encapçalar la candidatura a l'ajuntament de Montblanc pel mateix partit, tornant a obtenir el suport majoritari de les urnes i retornat a la Presidència del primer ens provincial".

El juliol de 1988 fou nomenat conseller de Governació de la Generalitat fins el desembre de l'any 1992. L'1 de febrer de 1993 fou nomenat delegat del Govern de la Generalitat a Madrid, càrrec que ocupa en l'actualitat. El juliol de 1996, el Ple de l'Ajuntament de la Vila Ducal nomenà Josep Gomis fill predilecte de la Vila.

Retrocedint a l'any 1979, amb una participació elevada (el 77,4%), va obtenir el 58,30% dels sufragis que van concedir a CiU la majoria absoluta al consistori, amb vuit regidors, mentre que les forces d'esquerra (ERC, PSC-PSOE, PSUC i independents), agrupades en la candidatura d'Acord per Montblanc, només van assolir el 34,10%, i els cinc regidors restants, la qual cosa va causar una gran decepció entre els seus seguidors i simpatitzants. CC-UCD i la candidatura "independent", encapçalada pel vice-secretari general del PCC, no obtingueren representació.

El batlle de la vila renuncià al càrrec el 28 d'octubre de 1980 perquè havia estat elegit president de la Diputació de Tarragona amb els vots

favorables del seu grup (CiU) i els del PSC-PSOE i PSUC. Tanmateix continuà de regidor a l'Ajuntament. El seu nomenament comportà que Josep Recasens i Llord actués com alcalde fins a les properes municipals. L'Ajuntament sortit de les eleccions quedà compost, pel que fa a l'equip de govern de CiU, per Josep Gomis i Martí, Josep Recasens i Llord, Antoni Llord i Güell, Joan Rovira i Grau, Pilar Sans i Ollé, Maties Sanahuja i Queralt, Ramon Jové i Jové i Salvador Sans i Roselló. Pel que fa als cinc regidors d'ApM foren Francesc Sigró i Escoté, Carles Masdeu i Bayarri, Josep M. Bové i Ribé, Josep M. Domènech i Esplugues i Josep Miquel Ramos i Ramos.

<i>Eleccions municipals Montblanc</i>		
	1979	1983
CiU	58,30	64,40
ApM/UPM	34,10	31,20
CC/UCD	2,28	---
Independents	4,70	---
Participació	77,40	69,04

En els comicis municipals de 1983, Josep Gomis tornà a obtenir una majoria aclaparadora amb el 64,4% dels sufragis i nou regidors. Val a dir que la participació és la menor de totes les eleccions celebrades a la vila (el 69%), segurament perquè la victòria de CiU estava bastant assumida. D'altra banda, la Unió de Progrés Municipal (UPM), que integrava el PSC-PSOE i el PSUC, i que fins a mitjans del mes d'abril no enllestí el programa electoral amb un nou candidat, només va aconseguir el 31,2% dels vots i la resta de regidors. L'Ajuntament sortit de les eleccions municipals del 8 de maig de 1983 quedà integrat per CiU amb Josep Gomis i Martí, Dionís Mestre i Serra, Maties Sanahuja i Queralt, Joan Rovira i Grau, Pilar Sans i Ollé, Joan Moragues i Balagué, Lluís Roselló i Olivé, Joan Bulló i Gassó i Maties Sanahuja i Roselló. La candidatura d'UPM va obtenir quatre regidors, que foren Jaume Espelt i Roselló, Josep M. Panadès i Martí, Pere Saura Pérez i Josep M. Campdepadrós i Sans.

Com s'havia rumorejat abans de les eleccions, l'alcalde fou altre cop nomenat president del màxim ens provincial. El 14 de juny de 1983

es produïa la seva renúncia i era elegit alcalde Dionís Mestre. La seva sobtada i sentida mort, el 29 de gener de 1986, comportà que en el darrer període ho fos Maties Sanahuja i Queralt.

Estructura social i lideratge polític a la sortida del règim franquista

Convé relacionar l'estructura social de la vila de Montblanc amb el lideratge polític. Ens trobem davant un sistema social poc vertebrat en base a grups, en el qual hi havia poques iniciatives i projectes col·lectius/sectorials i un baix nivell de conflictes perquè no es manifestaven interessos col·lectius fortament contraposats. Però això no significa que no hi hagués conflictes o no existissin visions diferents sobre la vila. El que passava ja fou descrit en un informe sociològic de Marina Subirats del que ara no ens interessa demostrar la veracitat de les respostes dels entrevistats plasmades en l'informe, sinó les conseqüències que provoquen la percepció de les situacions més que les situacions per si mateixes:

"Evidentment existeixen certs conflictes locals, i la lectura de les entrevistes mostra punts de vista molt diversos entorn a l'actuació de les figures públiques. Però cal tenir present que les iniciatives, com els conflictes, tenen un caràcter molt personalista, molt individualitzat, és a dir, que no es recolzen en grups socials amb interessos molt definits, sinó que parteixen d'alguns individus actius que tracten d'actuar damunt la vila. Aquest caràcter personalista de les accions que s'han dut a terme a Montblanc és extraordinàriament accentuat: l'anàlisi de les entrevistes tendeix a demostrar que la restauració dels monuments es deu gairebé exclusivament a l'acció de dues persones sense les quals l'evolució de la vila hauria estat completament diferent. El mateix succeeix amb relació a la industrialització, la localització de l'autopista, etc. És a dir, un sistema social molt poc estructurat, predomina l'acció individual, que troba poc suport però també poques traves, pel caràcter mateix d'aquest sistema social.

Aquesta característica és important de cara a l'acció que qualsevol organisme -administració, empreses...- pugui emprendre en relació a Montblanc: cal tenir present que a l'estar enfront d'un sistema d'acció que actua per mecanismes molt personalitzats, un simple canvi de persones pot modificar els projectes o les actituds, que es troben poc recolzats per un sistema d'acció més col·lectiu". (Marina Subirats, 1983: 23-24).

Les eleccions municipals de 1987

Les municipals de 1987 van representar un canvi important perquè van estar marcades per la no-presència com a cap de llista del líder indiscutible de CiU, que es presentava a la capital de la província amb l'objectiu de batre el PSC. Segurament la seva desaparició presencial de l'escena política va significar el sorgiment de tendències divergents al si de CiU. Així, durant la preparació de les candidatures municipals, la llista de CiU encapçalada per Maties Sanahuja, el qual havia exercit com alcalde l'any anterior a la mort de Dionís Mestre, es va veure abocada a presentar-se com a Independents per Montblanc, atès que Convergència oficialment avalava un altre candidat, el també convergent Carles Andreu i Abelló. Les raons de la divisió són difícils d'aclarir, tanmateix semblen més degudes a conflictes i picabaralles més personals que no pas per visions i programes oposats. Per altra banda, Maties Sanahuja fou expulsat de Convergència. El desdoblament del grup mare de CiU tingué paral·lelismes en l'esquerra, ja que la UPM derivava en un subconjunt que mantenia les sigles, mentre el PSC-PSOE es presentava en solitari. Sens dubte, aquests desdoblaments feien difícil encertar el resultat.

La guanyadora serà la candidatura dels Independents per Montblanc escindits de CiU, que amb el 47,6% dels vots assolí la majoria absoluta al consistori amb 7 regidors. CiU només va obtenir el 24,8% i 4 regidors; el PSC, el 9,6% i 1 regidor; i Unió de Progrés Municipal, el 12% i 1 regidor. El CDS no va aconseguir representació. La composició del nou consistori quedà formada pels regidors següents: Maties Sanahuja i Queralt, Ramon Requesens i Queralt, Josep M. Carreras i Vives, Jaume Farré i Masip, Carles Masdeu i Bayarri, Àngel R. Torija Ara i Santiago Cabrerizo i Micó. Per CiU, hi hagué Carles Andreu i Abelló, Lluís Roselló i Olivé, Anton Llord i Güell i Joan S. Serra i Ollé. Per UPM, Jaume Espelt i Roselló i pel PSC, Josep M. Panadès i Martí.

La victòria dels Independents es va produir pel carisma, la influència i el prestigi dels que anaven en posicions capdavanteres en la llista. Així, el poble havia votat majoritàriament a una candidatura d'independents i va deixar en segon terme els interessos ideològics. Val a dir que aquestes eleccions municipals es visqueren intensament, amb una participació superior en 10 punts a la mitjana de la resta de Catalunya (78,2% davant el 68,8%).

	1987	1991	1995
CiU	24,80	31,70	30,64
UPM/IC/ApM	12,00	22,60	45,35
Ind. per Montblanc	47,63		
PSC	9,60	12,90	3,79
CDS	3,5		
UNiC/FIC		13,80	7,11
ERC		11,35	10,05
PP		4,50	2,11
Participació	78,20	71,40	71,77

Balanç (provisional): el predomini de CiU a la Conca

Fent un repàs històric a les eleccions municipals a la comarca, CiU i candidatures independents pròximes a la coalició havien aconseguit l'hegemonia en les comeses electorals municipals del 1979, 1983 i 1987. En aquest període s'observa com la disminució del nombre de candidatures i regidors de les llistes independents va paral·lela a l'augment de la coalició CiU. En les eleccions de 1987 ja es denotava un fort predomini de CiU ja que tenia l'alcaldia de setze municipis de la comarca, entre els quals destaquen els més grans (l'Espluga de Francolí, Santa Coloma de Queralt i Vimbodí). *"Per arribar a aquesta situació CiU ha fet en molts casos un procés d'absorció de les forces dretanes locals, bé mitjançant la inclusió a les seves candidatures d'antics alcaldes de l'època pre-democràtica, bé pel transvasament d'alcaldes que l'any 1979 formaren llista amb les candidatures de l'UCD. Contrastant amb aquest domini, CiU perd l'any 1987 l'alcaldia de Montblanc, la qual passa a mans d'un grup escindit d'aquesta mateixa coalició"* (López Bonillo, coord., 1991: 102; vegeu també Andreu Mayayo, 1982 i 1990). En resum els processos electorals municipals havien consolidat el domini absolut de CiU, fent fins i tot de govern i oposició a la Vila Ducal. Aquesta situació també s'ha produït en el conjunt de comarques de Catalunya menys densament poblades i que alternen l'agricultura amb un teixit industrial més o menys recent:

A la Conca de Barberà, en les primeres eleccions municipals, les de 1979, les diferents llistes d'independents van assolir el major nombre de regidors, (79), seguides de CiU, que en va obtenir 47; UCD en va

treure 23 i el PSUC, 1 (El PSC no es va presentar en cap municipi).

En els comicis de 1983, CiU va ser la gran guanyadora amb 67 regidors. Per darrere quedaren les candidatures independents municipals amb 48 regidors; Unió de Progrés Municipal, amb 16 regidors; Aliança popular, amb 14, i PSC, amb 5.

CiU escalà posicions el 1987 i va aconseguir 91 regidors mentre que les candidatures independents, lògicament, baixaren fins a 25 regidors; AP en va obtenir 3 i les forces de progrés continuaren amb resultats escadussers: el PSC amb 5 candidatures, aconseguí 18 regidors i la Unió de Progrés Municipal, un regidor a la capital comarcal (ERC no s'hi presentà). Aquest resultat mostra, doncs, el predomini aclaparador de CiU o de candidatures independents pròximes a la coalició.

El Consell Comarcal era reflex d'aquest domini, ja que hi havia 13 representants de CiU, 3 del PSC i 3 independents pròxims als plantejaments de CiU.

La lluita contra el Pla de residus: crisis social i mobilitzacions ciutadanes

L'any 1990 hi va haver les mobilitzacions contra el Pla Director de Residus Industrials de Catalunya. Aquestes mobilitzacions canviaren el panorama polític municipal (vegeu Joan Casellas, 1996). El Consell Executiu de la Generalitat va aprovar de forma provisional el gener de 1990 un Pla que considerava una sèrie de mesures per a gestionar, tractar i eliminar els residus sòlida industrials que es generaven a Catalunya, així com un seguit d'infraestructures, com ara abocadors i incineradores. El Pla havia previst la instal·lació d'un abocador de residus industrials al bell mig de la comarca, a la petita vila de Forès. Davant la iniciativa del Govern català, la majoria de ciutadans de la comarca, conjuntament amb els veïns de l'Alt Camp, ja que al Pla de Santa Maria l'Executiu pretenia ubicar-hi una incineradora de residus industrials, iniciaren una protesta massiva, popular i contundent que fins i tot comportà la dimissió de la majoria de consistoris de la Conca i la paralització de l'activitat municipal fins que l'Executiu de la Generalitat no va retirar el Pla i les ubicacions. Al carrer, les manifestacions de protesta i d'indignació per la decisió del Govern autonòmic foren intenses i el rebuig generalitzat es va veure augmentat per diverses raons. Una de les més importants provenia de la situació socio-econòmica de la comarca: una agricultura

en un atzucat, una indústria estancada des dels anys vuitanta i que proporcionava baixos ingressos i uns serveis cada cop menys competitius respecte a poblacions veïnes; tot això en un context general de pèrdua de pes econòmic i estancament demogràfic en el conjunt català percebut clarament per la població.

Les protestes dels ciutadans van fer que el Pla fos retirat i, posteriorment, es consensués entre la majoria de grups parlamentaris una llei de gestió dels residus industrials que no indicava els indrets on s'havien d'instal·lar les infraestructures de gestió necessàries.

L'Ajuntament de la vila de Montblanc tancà portes. Fou el 6 de febrer de 1990 en el decurs d'un Ple extraordinari que van dimitir l'Alcalde i els regidors, tal com s'havia acordat, a causa de l'aprovació del Pla. La majoria de consistoris de la comarca també presentaren la renúncia i es van unir en una Plataforma d'ex-alcaldes i ex-regidors dimitits. L'ex-batlle de la vila de Montblanc, Maties Sanahuja, en les seves declaracions, sempre es va mostrar en contra de les ubicacions del Pla de residus. Durant pràcticament un any es visqué una situació de desgovern municipal que no se solucionà fins al 18 de gener de 1991, quan es formà la Junta Gestora.

Les eleccions municipals de 1991

Alguns mesos després de l'acabament de les manifestacions anti-residus -tot i que encara hi eren recents els partits esperaven un rendiment electoral de la seva posició política contra el Pla de residus. CiU tenia una difícil papereta ja que la seva coalició era la que havia projectat el Pla de residus industrials. Tradicionalment a Montblanc, els partits polítics havien tingut poca força i pocs militants i el desmembrament de CiU a les eleccions municipals de 1987, per qüestions més personals que ideològiques, deixava la coalició en una posició complicada per recuperar l'Alcaldia. En aquest context es produí un fitxatge inesperat: es rumorejava que Maties Sanahuja, batlle pels Independents per Montblanc l'any 1987, es presentaria pel partit sorgit de la lluita contra el Pla de residus industrials (UnIC), però finalment acabà presentant-se com a cap de llista de CiU. Així, mentre CiU recuperava un cap de llista amb opcions serioses a l'Ajuntament que havia destacat per la seva posició contrària al Pla de residus, la UnIC havia de presentar a cuítacorrents un nou candidat.

Si entrem a analitzar els resultats de la contesa electoral, ens trobem que amb la desaparició dels Independents per Montblanc, CiU recuperà vots i percentatge: va passar de 833 vots de les eleccions anteriors a 1.023, i del 24,8% al 31,7%. Malgrat aquestes dades el descens de participació que va disminuir del 78,2% en les passades eleccions al 71,4%, gairebé 7 punts menys, es podria atribuir a votants de CiU o dels independents. També moltes paperetes blanques i nul·les (95 vots en blanc i 31 de nuls; més del doble, posem per cas, que a les eleccions al Parlament de Catalunya de l'any 1995, en què hi va haver 43 vots en blanc i 15 de nuls) poden atribuir-se al descens i el neguit general entre els votants de la coalició nacionalista (moltes de les paperetes nul·les, perquè estaven estripades o ratllades, corresponien a CiU). Aquests vots i l'abstenció palesaven part del descontentament dels ciutadans votants de CiU per la qüestió del Pla de residus. Així, la coalició nacionalista és la candidatura més votada a la vila, però es quedà amb cinc regidors i necessitava complicats pactes amb altres forces polítiques per continuar governant. CiU recuperava espai polític amb el mateix candidat, el que havia estat batlle a la vila per Independents per Montblanc, Maties Sanahuja, però aquest fitxatge no fou suficient, perquè van aconseguir cinc regidors quan se'n precisaven set per obtenir la majoria absoluta, i només un augment de 190 vots respecte els comicis anteriors, del tot insuficients per governar en solitari.

Pel que fa a la resta de candidatures, Iniciativa per Catalunya obtingué tres regidors amb 729 vots, el 22,6% dels sufragis (augmentà 326 vots respecte a les passades, en què la candidatura era UPM, i pràcticament doblà el percentatge). El PSC-PSOE augmentà lleugerament i va assolir 400 vots, el 12,4% i dos regidors. I les tres candidatures noves d'ERC, UnIC i PP obtingueren gairebé un miler de vots repartits de la forma següent: la UnIC, que hagué d'improvisar la llista a correu, obtingué 448 vots que significaren dos regidors i el 13,8%; ERC, va aconseguir 352 vots i amb l'11,35%, i un regidor, i, finalment el PP va sumar 147 vots, el 4,5% dels sufragis, que no li donaren dret a cap regidor. Els resultats de les noves candidatures foren valorats de forma diversa: Iniciativa i Esquerra Republicana de Catalunya, que com a tals es presentaven per primer cop a la capital comarcal, obtingueren uns resultats que els seus dirigents consideraren satisfactoris: Esquerra va entrar al consistori i Iniciativa per Catalunya, la segona llista més votada amb 729 vots, fou la guanyadora moral de les eleccions, amb capacitat de formar govern. Els dirigents de la UnIC, tercera força política a

l'Ajuntament amb 448 vots, esperaven millors resultats, però segurament la precipitació amb què es va fer la llista jugà en contra de la candidatura.

Tot sembla indicar que molts dels ciutadans que en les eleccions anteriors havien votat els Independents per Montblanc ho feren amb un sentiment generalitzat d'aversion a la política ideològica de partit. Ara, els electors, pocs mesos després que s'havia acabat la sotragada social que significà les protestes contra el Pla de residus, no estaven disposats a votar a una coalició que sentien que els havia traït i els havia tractat de forma injusta i vexatòria.

En resum, les eleccions municipals del maig de 1991 van mostrar un vot de càstig moral a CiU ("a nosaltres no ens podeu fer això", "ens heu traït", etc). Per altra banda, part del vot dels Independents es dispersà per les altres candidatures en pugna segons interessos compartits, afinitats personals o candidats que reflectissin una posició social pròxima o prestigiosa. Pel que fa a les noves candidatures presentades (ERC, PP i UnIC), amb gairebé un miler de vots, més l'augment considerable de vots d'IC, recolliren el vot de descontentament. Aquest vot, per tant, no era de partit, de política ideològica, sinó de ciutadans que se sentien humiliats i traïts i que votaren els que els semblaren més honestos. Una situació semblant es reproduí a les viles de la comarca on la protesta antiabocador havia estat més forta.

Així, les eleccions municipals de l'any 1991 a nivell comarcal també capgiraren la situació política. L'escrutini dels vots emesos a la comarca la nit del 26 de maig de 1991 suposà canvis importants respecte a les eleccions municipals de 1987, ja que la UnIC, nou referent polític sorgit de la lluita contra el Pla de residus, i la resta de partits polítics aconseguiren una rendibilitat de la seva oposició al Pla. La participació fou elevada, del 75,5%, cinc punts més que en els anteriors comicis electorals, indicatiu de l'interès que despertaren aquestes eleccions; però a més, s'incrementà el vot per correu i també l'aparició de molts vots nuls i blancs. Tanmateix ens trobem en pobles on la participació fou superior a la mitjana, fins al 95% o 90,2% del total de ciutadans en dret a vot.

CiU, malgrat mantenir pràcticament idèntic el nombre de vots (en treu 4.123) va perdre en percentatge per la gran participació; així passà del 45,7% al 37,8% dels vots emesos i pèrdues de 38 regidors respecte als anteriors comicis (en què n'obtingué 91). Pràcticament desapareixien les candidatures d'independents -només obtingueren 4 regidors-. Va disminuir notablement la representació del Partit dels Socialistes de Catalunya, que passà dels 1.479 vots a un miler i escaig de vots i del

19,3% al 9,3% dels vots escrutats i es quedà en 9 regidors. Es va mantenir amb 4 regidors el refundat Partit Popular, tot i que augmentà en vots (passà de 581 a 790) i en percentatge (passà del 6,3% al 7,3%). Però, sobretot, entrà amb força la UnIC-FIC, amb 51 regidors i el 26,5% dels vots emesos i 2.869 vots absoluts.

Les eleccions poble a poble mostren com CiU es mantingué en la majoria de municipis més petits i més allunyats de les mobilitzacions. On les mobilitzacions anti-Pla de residus foren més contundents, només obtingué tres alcaldies. Els resultats que obtindria la UnIC (després FIC) eren la sorpresa d'aquests comicis. Amb el 26,5% dels vots emesos a la comarca, la UnIC va obtenir les alcaldies d'algunes poblacions de menys de 250 habitants i cinc de les sis poblacions que tenen entre 250 i 1.000 habitants. Així, la UnIC va guanyar a diversos pobles com l'Espluga de Francolí, Pira, Rocafort, Barberà de la Conca, Solivella i Blancafort. Cal esmentar que dos dels batlles obtinguts per la UnIC s'havien presentat a les anteriors per CiU.

El Consell Comarcal sorgit de les eleccions municipals de 1991 va donar aquesta composició: CiU, 9 membres; UnIC, 8 membres; PSC-PSOE, 1 membre i PP, 1 membre.

Així, doncs, el vot i la percepció de la política són incomprendibles sense esmentar el canvi que significaren les mobilitzacions contràries al Pla de residus. Això ens porta a considerar que els grans esdeveniments col·lectius, com és el cas d'un canvi de règim, poden tenir molt poca transcendència local. És a dir, per damunt dels grans fets col·lectius hi ha un *tempo* i una evolució històrica propis. A vegades, quan analitzem els grans esdeveniments polítics de la Història ens oblidem de la història amb minúscula, la que passà a les zones interiors de Catalunya que no jugaren un paper excessivament protagonista en el canvi de règim. I així ens trobem, a la Conca, amb més implantació de forces dretanes i una continuïtat dels batlles que provenien de l'època franquista; situació inversa al canvi copernicà que visqueren les ciutats més industrialitzades del país. Ras i curt, el canvi de les estructures de poder local no es produï fins a les mobilitzacions contràries al Pla de residus industrial que volia implantar l'Executiu català. El que interessa destacar és que fou l'any 1990 quan Montblanc i altres municipis de la comarca afectats per les ubicacions del Pla iniciaren una transformació social i política de gran abast i no el 1975. Fou llavors quan canviaren les estructures de poder local i l'orientació del vot vers nous grups socials.

Les noves candidatures presentades per Esquerra Republicana de Catalunya, Iniciativa per Catalunya i sobretot la UnIC revelaren processos electorals interessants, no per la quantitat de vots en joc, que eren mínims en l'àmbit català, sinó per la qualitat. La crisi i el moviment social iniciaren un procés de trencament amb el sistema d'acció individual, amb poques traves i poc suport social, tal com va expressar Marina Subirats en el seu treball (1983). Tot això significa que els mecanismes que funcionaven amb plena normalitat fins a l'inici de la crisi i el moviment social es van desfigurar. Les figures paternals i emprenedores dels notables i les actituds passives de la població es trastocaren arran de la crisi social i l'embranchida de les coordinadores. El moviment popular, liderat per la Coordinadora, va oposar-se al Pla de residus, va exposar alternatives ecològiques al Pla, però també va construir una alternativa social i política per a la comarca amb noves mentalitats i pràctiques. L'interès per salvaguardar l'Alt Camp i la Conca del que es percebia com a perill de mort imminent en forma d'abocador industrial o incineradora multipropòsit estava per damunt d'interessos particulars i personals. Si els que formaven el grup reduït i tancat dels que fins llavors tenien assignades les funcions d'influència i d'imposició sobre el conjunt social no es posaven al capdavant del moviment, eren refusats i depassats per la fúria dels esdeveniments. I és que seguint Maties Vives, "la Conca de Barberà ha estat una comarca excessivament passiva els darrers quaranta anys. La confiança que actituds de paternalisme mal entès li resolldrien aquells problemes que només ella mateixa, i en conjunt, podria resolldre l'han blocat. Segurament per això les recents mobilitzacions contra unes preteses ubicacions d'abocadors de residus majoritàriament no desitjades ha suposat, més enllà de la conformació de la pròpia consciència comarcal, adonar-se que aquells "pares" ja no hi són; ha suposat descobrir que el futur de la Conca o el pensen, el dissenyen i l'executen la gent que hi viu i hi treballa, o difícilment tindrem un futur com ens mereixem". (Pròleg a Diego López Bonillo, coordinador 1991, p. IX). El procés de canvi, però, no ha estat homogeni, sinó que cal fer-hi matisacions: allà on el moviment social havia assolit una certa consistència, majoritàriament poblacions on tenia representació la UnIC o propostes d'esquerra, el procés de desintegració de l'estructura dels notables va ser més important, i es va acompanyar de transformacions en les relacions de poder. Noves mentalitats i nous grups socials, especialment les noves capes mitjanes en el cas de Montblanc, han accedit al poder polític convençuts que cal dissenyar i executar una nova política econòmica, social i cultural.

La crisi municipal (1992)

A la capital de la Conca, CiU es trobava que tot i obtenir la majoria simple (amb cinc regidors), en les eleccions de 1991, no disposava en principi de cap aliat "natural" per fer un pacte de govern, ja que els populars no obtingueren representació. La situació, doncs, no podia ser d'eufòria. Així, la resta de partits polítics amb representació, Iniciativa per Catalunya (amb tres regidors), Esquerra Republicana de Catalunya (amb un representant), el Partit dels Socialistes de Catalunya (amb dos regidors) i la UnIC (amb dos representants més), presentaren després de les eleccions una candidatura conjunta sota la denominació de Grup Municipal Acord per Montblanc (ApM). La llista postelectoral agrupava per IC, Andreu Mayayo i Artal, Pere Domènech i Santos i Joan Molina i Díaz; per la UnIC, Joan Vendrell i Vila i Josep Blavi; pel PSC, Joan Santacana i Duran i Carme Llobet i Bach; i per ERC, Josep M. Combalia i Prats. El grup Acord per Montblanc volia recollir l'esperit de les primeres eleccions municipals democràtiques del 1979, quan ERC, PSC i PSUC integraren la llista Acord per Montblanc. Ara, amb la nova denominació, es donava l'oportunitat, com en altres municipis de la comarca a nous grups. Així, al juny de 1991, Andreu Mayayo era proclamat batlle de la Vila Ducal amb 8 vots, mentre Maties Sanahuja es quedà amb els 5 vots de la coalició nacionalista.

El nou alcalde Andreu Mayayo i Artal, nascut l'any 1959, era un polític de les últimes fornades de la Conca, militant del PSUC des de ben jove, historiador, que exerceix de professor a la Universitat de Barcelona, i autor de diversos llibres i treballs d'investigació, entre els quals destaca el documentat volum titulat *La Conca de Barberà 1890-1939: de la crisi agrària a la Guerra Civil i De pagesos a Ciutadans. Cent anys de sindicalisme i cooperativisme agraris a Catalunya (1893-1994)*. Sens dubte, la crisi social i l'oposició ciutadana a l'abocador industrial, així com el paper en les mobilitzacions contra la política d'abocadors de la Generalitat li facilitaren l'accés a l'Alcaldia de Montblanc.

La llista postelectoral ApM agrupava gairebé el 59% dels vots emesos, però el seu hàndicap era que reunia quatre partits polítics amb persones de diferents visions, fins i tot a l'interior dels mateixos partits, com es mostrà ben aviat. En les eleccions de 1991, els ciutadans de la vila van decidir que CiU no governés, però no quedà clar qui havia de prendre el relleu. L'heterogeneïtat política i personal de la llista postelectoral va acabar passant-los factura.

I és que després de catorze mesos de govern municipal entre les diferents forces polítiques esmentades, tres regidors, per un decret de l'alcaldia, foren destituïts. Es tractava de Josep M. Combàlia, d'ERC; Carme Llobet, del Grup Mixt (tot i que fou triada pel PSC); i Josep Blavi, de la UnIC, que van passar a l'oposició. Era l'inici de la crisi municipal i el final del pacte que fins aquell moment havia governat el consistori. El govern de la vila quedava reduït a la mínima expressió: els tres membres d'IC, el regidor de la UnIC, Joan Vendrell, i el regidor socialista, Joan Santacana, que es repartiren les diferents responsabilitats.

El debat immediat sembla que provenia de si el regidor d'Urbanisme, triat per la llista de la UnIC, Josep Blavi, podia ser a la vegada aparellador municipal, tal com estava passant. Aquesta situació era rebutjada per l'alcalde i l'equip que va quedar amb responsabilitats de govern. Des d'aquesta perspectiva, la crisi es plantejava com una qüestió d'honestetat i dignitat. Maties Vives, montblanquí i parlamentari del PSUC a les dues primeres conteses electorals al Parlament de Catalunya, trencava cinc anys de volgut i autoimposat silenci periodístic per afirmar això:

"Qui ha estat a l'Ajuntament coneix abastament que avui, a Montblanc, el bon govern del poble passa pel manteniment d'un govern municipal de progrés.

Entre la dignitat i la indignitat, és a dir, entre els fonaments del propi partit o la pilleria d'un personatge. Un regidor cal que sigui honest, i a més semblar-ho. Un aparellador que s'aferra a la cadira de regidor d'Urbanisme i segueix actuant a la localitat, no sembla que sigui honest; i si no ho sembla, els que actuen en nom de la dignitat de tota una comarca (es refereix a la UnIC), difícilment poden defensar-lo; aquesta posició seria la dels partits "tradicionals"; no pot ser mai la posició d'aquelles formacions polítiques que volen canviar l'estil de fer política". (Setmanari el Pati, 2 d'octubre de 1992).

Des de la perspectiva de l'executiva comarcal de la UnIC, la posició era ferma en demanar que o tots dos regidors estaven al govern o passaven a l'oposició. La decisió de Joan Vendrell semblava que es decantava definitivament cap al govern, degut aquest fet se li va demanar la dimissió. A més, quinze dels setze membres de la llista de la UnIC a Montblanc, seguint la proposta de l'executiva del partit, demanaren a Joan Vendrell que dimitís del càrrec "per coherència, per lògica i pel bé del poble".

La perspectiva dels regidors destituïts era la següent: en roda de premsa (que recollia el *Diari de Tarragona* del 4 d'octubre de 1992) acusaren l'actual batlle de ser el responsable de la situació d'ingovernabilitat

que hi havia al municipi i d'haver-lo portat "cap a una situació suïcida" I el *Diari* hi afegia:

"L'ex-regidor d'Urbanisme va aprofitar la presència dels mitjans de comunicació per desmentir amb nombroses proves, les acusacions de corrupció i d'incomptabilitat a les quals havia estat sotmès durant les darreres setmanes i, armat amb diversos expedients urbanístics i demostrant un alt coneixement d'aquest, va acusar Mayayo d'haver concedit llicències d'obres il·legals i "licències polítiques", de les quals l'alcalde s'havia excusat gratuïtament dient que aquestes obres estaven donades amb el vist-i-plau del regidor d'Urbanisme. "Això no és veritat", puntualitzava Blavi "que ho demostrï, que tregui papers amb signatures amb el vist-i-plau de les obres. Només l'he donat a aquelles que compleixen el Pla General (...)". Josep Blavi va exposar en la roda de premsa algunes de les irregularitats comeses i arribava a la conclusió que la seva defensa aferrissada del Pla General l'havia enfrontat amb Mayayo".

De la crisi a la moció de censura

A partir d'aquell moment ja fou anunciada la moció de censura contra l'alcalde, que des de llavors es veié obligat a governar en minoria: amb el suport del propi grup (3), del PSC (1) i el regidor que fou expulsat de la UnIC perquè no va passar a l'oposició. Aquesta moció de censura encara hagué d'esperar gairebé un any, durant el qual es bloquejà l'acció de govern.

La moció, finalment, es produí perquè CiU va arribar a un acord per presentar-la amb Carme Llobet, regidora del Grup Mixt (ex-PSC, i Josep Blavi, regidor que va haver de deixar el partit independent comarcal (la UnIC), per poder-s'hi adherir. Els cinc de CiU, Carme Llobet i Josep Blavi formaven una majoria suficient per governar la vila. El regidor d'ERC i el seu partit van decidir no donar suport a la moció de censura.

Un comunicat emès pels protagonistes de la moció de censura, al juliol, anunciava que hi hauria moció a l'agost i que s'establiria un

¹ Aquest punt no és gaire clar ja que una moció de censura a un alcalde ha de ser subscripta per la majoria absoluta dels regidors i incloure el nom del candidat proposat, qui serà proposat com a tal en cas de prosperar la moció. De fet, l'alcaldia rotativa o amb alternància a partir de la moció de censura no es va arribar a produir mai.

pacte per fer l'Alcaldia rotativa: el primer any, per a CiU, i el segon per a l'ex-UnIC¹. A més assegurava que totes les decisions es prendrien per mutu acord i que els regidors tindrien llibertat de gestió dins les seves àrees; així mateix el text esmentava un seguit de propostes que es volien dur a terme en els dos anys que restaven de govern municipal. El que encara era batlle per IC els respongué que totes aquestes actuacions ja estaven realitzades per l'equip de govern o s'havien gestionat i només quedava concretar-les. També els va dir que la normativa electoral no permetia que l'ex-UnIC i aparellador fos alcalde.

Amb tot l'enrenou, a l'agost, quan ja tothom s'esperava el canvi, Mayayo signava un decret segons el qual la moció de censura es considerava com a no presentada perquè els regidors de CiU no havien aportat la declaració de béns en el seu moment i, per tant, no eren considerats regidors de ple dret. Pel portaveu de CiU, i futur batlle, Lluís Roselló i Olivé, el decret no s'aguantava jurídicament per enlloc, però la moció s'hagué d'esperar un mes i escaig més.

Si la situació política era moguda, no ho fou menys la situació al carrer: durant l'estiu, es recolliren més de mil signatures individuals de ciutadans de la vila que donaven suport a Mayayo i en demanaven la seva continuïtat. A més Mayayo, encara com a batlle de la vila, envià una carta a tots els veïns en la qual explicava l'obra de govern realitzada, que no havia significat més endeutament i indicava algunes de les coses que l'oposició no els havia deixat fer pel bloqueig que exercia. La carta acabava afirmant que "només en una cosa he estat inflexible: amb l'aprofitament econòmic del càrrec públic. I per això, diguin el que diguin, em fan fora de l'Alcaldia. He contret un deute moral amb Montblanc i amb tots vosaltres i vull que sapiguen que em tindreu al vostre costat per tot allò que us pugui servir. Aquesta carta no vol ser un comiat sinó un crit d'esperança a la bona gent de Montblanc perquè a les properes eleccions sabrà amb el seu vot posar a cadascú al seu lloc".

Finalment, el 13 de setembre de 1993, el convergent Lluís Roselló es convertí en el nou alcalde de Montblanc. La moció de censura fou aprovada amb els vots dels cinc regidors de CiU, l'ex-UnIC i l'ex-regidora socialista contra els tres vots dels regidors d'IC, el del regidor del PSC i el de l'ex-membre de la UnIC (ja que aquest darrer, recordem també fou expulsat per l'executiva del partit perquè va seguir en l'equip de govern). El representant d'ERC es va abstenir. La moció de censura transcorregué de la manera següent segons una crònica local:

"Una hora abans de la votació, la sala de plens ja era plena de gom a gom i la plaça de l'ajuntament unes dues-centes persones seguien el ple gràcies a la megafonia instal·lada. Lluís Roselló (el candidat a batlle de CiU) va dir que aquest era el punt i final a un desgovern i mala gestió. Blavi, que va ser escridassat pel públic, va acusar a Mayayo de dictador. Josep Maria Combalia (el regidor d'ERC) va dir que la seva abstenció era perquè l'alternativa traïa la voluntat expressada per la majoria de vilatans, que volien un govern progressista (...) A la sortida, Mayayo fou aplaudit i portat a espatlles de les persones presents a la plaça mentre Lluís Roselló era rebut amb silenci, com a únic senyal de protesta" (Llum, desembre 1993).

En aquest context, ja es preveia que els ciutadans de la vila no només votarien en les properes eleccions municipals l'obra feta sinó també les formes.

Les eleccions primàries

En aquest complicat marc s'havien de realitzar les eleccions pel maig de 1995. Arribava el moment que els montblanquins i les montblanquines tinguessin l'oportunitat de decidir qui havia de ser l'alcalde. El dilema de les eleccions era qui dels dos anteriors repetiria: o bé el candidat de CiU o bé el candidat d'IC.

En aquest context, sorgí un altre element que tingué una repercussió important en l'àmbit del Principat: entrava en joc el debat sobre com s'han de realitzar les eleccions. Un elector francès, suec o britànic, posem per cas, saben que compta amb una o més opcions a l'hora d'escollir els seus representants, ja que vota candidats concrets o llistes obertes amb vot preferencial. També sap que, quan vota un partit i un candidat en unes eleccions, està votant al mateix temps un programa que, en línies generals, aquella persona representant haurà de defensar. A Espanya i Catalunya és molt més opac perquè, segons el sistema electoral vigent, no es pot explicar en la papereta de vot les preferències dels votants per un o altre candidat ja que es tracta de llistes tancades i bloquejades, el·laborades pel partit amb un ordre de candidats que no el pot modificar cap votant.

A Montblanc, el que fou alcalde per IC, Andreu Mayayo, va sotmetre la seva candidatura, Acord per Montblanc (ApM) a unes eleccions primàries. La denominació ApM volia recollir l'esperit de les primeres eleccions municipals, tot i que no aconseguí l'adhesió de cap partit, tret de la pròpia

IC. Fins i tot el PSC, que en un principi s'hi mostrà interessat, acabà rebutjant l'oferiment per pressions externes del partit. Els ciutadans de la població reberen a casa seva un sobre individual amb una llista de trenta persones de les quals havien d'elegir set per formar part de la candidatura definitiva. En aquella relació hi havia gent de totes les tendències polítiques i independents, tot i que incloïa un bon nombre de militants o simpatitzants d'Iniciativa per Catalunya. Els que obtinguessin, en nombres absoluts, més vots formarien part de la candidatura que acompanyaria com a cap de llista Andreu Mayayo, ja que aquest no hi figurava. Aquest fet fou molt criticat per la resta de partits. L'escrutini celebrat un mes i mig abans de les eleccions, serví per tancar la llista després de les primàries. En concret, 1.079 persones van prendre part en aquestes eleccions, una quarta part del cens. Segons els responsables, en tot el procés es va assegurar la transparència mitjançant actes notariaus tant en l'obertura dels sobres d'impremta com en la tramesa per correu.

Els resultats dels comicis de 1995

Pel que fa a l'escrutini del 28 de maig de 1995, després d'una campanya en què sovintejaren els mítings electorals i la candidatura d'Acord per Montblanc realitzà un intens porta a porta, s'observà que no només augmentà lleugerament el percentatge de participació, sinó que disminuïren els vots en blanc o nuls i en xifres absolutes augmentaren els votants, 144 concretament. La participació, superior al 70% indicà que hi havia interès en els resultats, i és que eren incerts i molts preveïen pactes postelectorals. Tanmateix, no fou així, ApM, amb el 45% dels vots emesos, va obtenir la majoria absoluta, 7 regidors. Si comparem els resultats d'ApM amb els obtinguts per Iniciativa per Catalunya l'any 1991 amb el mateix cap de llista, va augmentar en un 47%, i va passar del 22% al 45% sobre el total de vots. CiU, que havia obtingut l'alcaldia de Montblanc amb un vot de censura amb trànsfugues en la anterior legislatura, rebia, ara, la fiblada a la cara i passava a l'oposició davant d'un equip cohesionat per unes primàries i una única candidatura. El període d'inestabilitat i pactes de la legislatura anterior donava pas a una hegemonia clara i contundent. CiU, l'altra candidatura amb opcions a l'Alcaldia, es mantingué estabilitzada sobre el miler i escaig de vots, però només va obtenir quatre regidors. Sens dubte, tal i com explicava la nit electoral el cap de llista

de la coalició, Lluís Roselló, no esperava un resultat tan advers.

Pel que fa a la resta de partits hi ha dos que no obtenen representació: el Partit Popular i el PSC. El Partit Popular, que va elaborar una llista a corre-cuita imposada des de la seu a Tarragona, amb molts membres de fora vila ja que pretenia presentar-se a totes les ciutats caps de comarca, es quedà amb un escàs 2% sobre el total escrutat. Aquesta candidatura mostrà una vegada més la seva feblesa organitzativa i manca d'implantació. El PSC va fer una davallada dràstica que va sorprendre tothom i es va quedar amb 129 vots, 206 menys que en els anteriors comicis (un 38,5 menys), i cap regidor dels dos que tenia.

En canvi, van obtenir un regidor la FIC i ERC. La llista dels independents-FIC (abans UnIC), que ara sí que es presentava com a candidat Maties Sanahuja, va perdre 206 vots i es va quedar amb només 242 vots, i un dels dos regidors que tenia. Pel que fa a ERC, es va mantenir estable sobre els 350 vots i un regidor (el 10% dels vots). Aquest partit sembla que va ser l'únic capaç d'aturar, en part, la bipolarització existent. Josep Andreu, cap de llista, manifestava, amb claredat que "el resultat és més aviat discret. Nosaltres esperàvem un segon regidor i ens han faltat 50 vots per aconseguir-ho. S'ha acusat molt la bipolarització entre les candidatures de CiU i Acord per Montblanc" (*El Pati*, 29 de maig de 1995, p. 9).

Fent càlculs d'aritmètica electoral, l'estabilitat numèrica pot ser compatible amb moviments de vots que en aquest cas podien haver tingut una gran transcendència. De fet, es pot afirmar que vots tradicionals del PP, Independents per Montblanc-FIC i del PSC van acabar a la llista d'ApM. Ens expliquem el Partit Popular, amb una llista pràcticament desconeguda i polaritzades les eleccions entre CiU i ApM, no tenia gaires opcions d'entrar al consistori. Així perdia 75 vots respecte a les eleccions municipals anteriors, que segurament engrossarien directament la llista d'ApM o bé la de CiU. Si això segon fos així, un nombre de vots semblants de CiU hauria anat a parar a la candidatura d'ApM. Aquests vots, no cal dir-ho, tenen un valor doble.

L'aritmètica electoral sembla clara: ApM va arrabassar 447 vots entre els socialistes i els Independents per Montblanc-FIC (abans UnIC), va guanyar vots entre la gent jove, la que participava per primera vegada en unes eleccions, va obtenir alguns vots d'ERC i CiU, i fins i tot del Partit Popular, i va treure alguns de l'abstenció perquè el que s'hi jugava es percebia com a important. Però més enllà dels transvassaments de vots, polaritzades les eleccions entre CiU i ApM, les preferències de l'electorat

semblen que van valorar la tasca de govern feta fins a la moció de censura, la moció de censura i el fet de poder votar una llista que va ser elaborada pels mateixos ciutadans com a causes immediates i conjunturals. Amb més profunditat, com tindrem ocasió de veure tot seguit, el grup dels treballadors industrials, el més nombrós del cens electoral, i els dels tècnics i empleats qualificats del sector serveis donaren un suport important a la candidatura d'ApM. En el primer cas perquè Montblanc es configura com una localitat amb un fort pes de la indústria, i en el segon perquè es tracta d'una localitat cap de comarca amb vocació de ser nucli de serveis de l'àrea més propera. D'altra banda, els propietaris de terres, empresaris de petites indústries locals, botiguers i gerents d'empresa, vinculats estretament a la localitat, es decantaren majoritàriament per CiU. Uns i altres van marginar les altres candidatures d'esquerra (PSC-PSOE i ERC) i dreta (PP), així com la dels Independents per Montblanc-FIC, que quedaren com a comparses de la situació.

L'Ajuntament quedà compost pels regidors següents: per ApM, i com a alcalde, Andreu Mayayo i Artal; primer tinent d'alcalde, Josep M. Campdepadrós i Sans; segon tinent d'alcalde, Pere Domènech i Santos; tercer tinent d'alcalde, Xavier Huguet i Navarro; quart tinent d'alcalde, Teodoro Mayayo i Artal; i com a regidors de l'equip de govern, també d'ApM, Juan Molina Díaz i Joan Vendrell Vilà. A l'oposició, per CiU, Lluís Roselló i Olivé, Jaume Cartaña i Sigró, Josep M. Ferrer i Pujadas i Josep M. Borràs i Vidal. Per ERC, Josep Andreu i Domingo. I per Independents per Montblanc-FIC, Maties Sanahuja i Queralt.

GRUPS SOCIALS I PERCEPCIONS

La tesi que defensem implica que per entendre i explicar un fenomen en cal anar a raure a l'estructura social a la relació que mantenen els grups socials i a les percepcions. Molts analistes, per explicar l'hegemonia de CiU s'accontenten a dir que aquesta coalició és hegemònica en els municipis de la Catalunya interior, en aquells que tenen menys habitants i que alternen el treball al camp amb l'industrial. Però això no explica el vot, sinó que s'ha de fer una reflexió més profunda: cal deixar clar què expressa el vot i en quines circumstàncies es pot canviar. Per fer visibles els condicionaments que generen les propietats econòmiques i escolars que posseeixen els grups socials i els sistemes interioritzats de percepció i acció, recorrerem a l'expressió de les opinions que donaren

els ciutadans de Montblanc a una enquesta realitzada pel professor Xavier Torrents (UB). Per aproximar-nos a l'ordre polític i moral dels agents i grups socials hem utilitzat l'enquesta que es passà el maig de 1995, amb l'ajut d'alumnes de la Universitat Rovira i Virgili. (Les preguntes de l'enquesta i les possibles respostes es troben en l'annex I). Els factors explicatius del vot que s'han considerat són: les percepcions dels grups socials sobre les candidatures, la posició en l'estructura social dels votants i el carisma dels candidats. Finalment, a partir de l'enquesta s'ha valorat la competència per jutjar la política i el conservadurisme polític.

Aquesta enquesta, realitzada a la sortida del col·legi electoral de la Vila Ducal, no reuneix un nombre de casos extrets de la població suficients per situar-nos dins dels marges de confiança estadístics normals (n= 116 agafant col·lectius ocupacionals, i n= 223 agafant, a més, els inactius). Tanmateix, les dades globals de vot són molt aproximades a la realitat, amb menys d'un punt percentual d'error, a excepció d'ERC, amb la qual la diferència és de gairebé dos punts; però en tot cas parlem d'unes diferències petites com es pot observar:

Resultats electorals de les municipals, col·legi electoral i enquesta 1995

Partit	Percentatge taules electorals	Percentatge enquesta
ApM	45,3% (1.542 vots)	44,5% (94 respostes)
CiU	30,6% (1.042)	29,9% (63)
ERC	10,05% (342)	11,9% (25)
IpM-FIC	7,1% (242)	6,6% (14)
PSC	3,8% (129)	3,8% (8)
PP	2,1% (72)	2,8% (6)
Blancs/nuls	1,3% (45)	0,5% (1)

En l'annex II hi ha el quadre estadístic que creua la variable grans grups ocupacionals (n= 116) amb bona part de les preguntes més significatives de l'enquesta.

Percepcions dels grups socials sobre les candidatures

Podem considerar que CiU representà els grups socials més tradicionals, els catòlics practicants i els propietaris; mentre que ApM representà millor els grups de treballadors industrials i les capes mitges que nodrien la llista. Al mig només quedà ERC, amb un regidor, en la

qual la ideologia del caràcter independentista hi juga un paper destacat (els votants d'aquest partit van ser, òbviament, els més nacionalistes, identificant-se, en una escala d'autoubicació sobre el nacionalisme, com "només català" com a valor modal), i la candidatura dels Independents per Montblanc-FIC, amb una ideologia difusa però que els mateixos votants en l'enquesta la situaven a la dreta de CiU. Els Independents per Montblanc-FIC van veure perjudicada la seva opció a causa de la moció de censura. Aquesta acció significà el trencament del grup municipal i la pràctica dissolució de la militància i, a més, perquè el cap de llista presentat a la vila, Maties Sanahuja, s'havia presentat en les anteriors com a cap de llista de CiU. Per tant en unes eleccions polaritzades entre una opció conservadora i una de progrés, els Independents per Montblanc-FIC no es veien com un grup alternatiu i només va assolir un regidor.

Si es relaciona el vot expressat a les urnes en els comicis municipals de 1995 i l'autoubicació dels votants dels diferents partits, dona uns resultats força lògics. Tot i que hi ha diferències entre partits de dreta i esquerra, queden bastant diluïdes perquè tots tendeixen a anar cap al centre, fet del qual ja tindrem ocasió de parlar. Per tant, caldrà introduir altres factors per comprendre el vot, com per exemple, el carisma, que també serà tractat més endavant.

Així en una escala política, els votants dels partits s'autoubiquen com segueix (1 és el valor extrema esquerra i 10 l'extrema dreta): els votants d'ERC es donen de mitjana un valor de 3,0; els segueixen els del PSC amb 3,9 i els d'ApM amb 4,0; mentre que per als votants de CiU el valor promig és 5,0; el dels Independents per Montblanc, un 5,4; i, finalment els del PP, que es donen un 6,5. Cal observar com la candidatura dels Independents per Montblanc-FIC, que no tenen cap partit estatal, se situa enmig de CiU i PP.

Pel que fa l'autoubicació en una escala de nacionalisme que va de només espanyol a només català, passant per les categories de més espanyol que català, tan català com espanyol i més català que espanyol (i donant un valor d'1 a només espanyol i un valor de 5 a només català, passant pels valors de 2, 3 i 4 a les categories intermèdies) es comprova que ERC treu una puntuació màxima pel que fa al sentiment nacional de 4,4, ja que se situa majoritàriament en el només català, els votants

¹ El nombre total d'enquestats que responen a la pregunta de qui havien votat és de 211, menor al nombre d'enquestes realitzades

de CiU s'autoubiquen en el valor 4, més català que espanyol; ApM i els independents entre el tan català com espanyol i més català que espanyol (amb valors mitjans de 3,6 i 3,4 respectivament); els del PSC es consideren tan catalans com espanyols (valor 3) i els del PP més espanyols que catalans (valor 2).

ApM i CiU tenien els líders més ben valorats: el cap de llista d'ApM, Andreu Mayayo, va aconseguir una mitjana de 6,4 sobre 10 i va ser molt ben valorat pels obrers industrials i els tècnics i empleats qualificats. El cap de llista de CiU, Lluís Roselló, tenia una mitjana de 5 i era més ben valorat pels propietaris. La resta de candidats no "aprojava": el d'ERC es quedava amb el 4,3; el dels Independents-FIC, obtenia un 3,7; el del PSC, un 2,9 i el del PP, un 2.

La candidatura de CiU representava els grups més tradicionals de la vila: els propietaris i els catòlics. La candidatura era formada com a cap de llista per Lluís Roselló que era empresari. L'acompanyaven en les primeres posicions un director d'entitat bancària de 59 anys, un director d'empresa, diversos botiguers i comerciants, un assessor fiscal, alguns estudiants i jubilats amb càrrecs en associacions voluntàries de la vila i militants del partit nacionalista i empleats. Per fi, la típica fotografia del conjunt de la llista que acompanyava els fulls de propaganda electoral tenia per rerafons el santuari de la patrona de la vila. La resta de candidatures van estriar espais arquitectònics emblemàtics de la vila, però sense contingut religiós.

A la vegada, els votants d'aquesta llista, segons l'enquesta, van ser botiguers, empresaris industrials, pagesos i empleats del comerç i la indústria de més edat, que majoritàriament no van participar en les primàries perquè consideraven que era una forma de fer campanya a favor de l'altra llista. Un 67% dels votants de CiU a les municipals del 1991, va repetir el 1995, però un 13% ho va fer pels Independents per Montblanc-FIC, i altres, per ApM i ERC. El vot de CiU l'any 1995 es componia, doncs, lògicament d'antics votants, però també de votants de la UnIC de l'any 1991 i ciutadans que no van anar a les urnes en les anteriors (joves i abstencionistes).

La candidatura d'ApM era formada per professionals dels serveis (el cap de llista era professor universitari, i l'acompanyaren mestres, un director d'entitat bancària, un corredor d'assegurances, un inspector mèdic de la Generalitat, etc.), a més de tècnics industrials, treballadors i representants sindicals.

Els votants provenien de les mateixes capes socials, bàsicament d'empleats qualificats i treballadors industrials. Aquests grups van inter-

venir en les eleccions primàries de forma elevada. Hi havia, però, diferències significatives entre els empleats qualificats, que creien que les primàries servien per fomentar la participació o incloure diferents formes de pensar en una única llista, i els obrers, que es decantaven més per considerar que es tractava d'una forma de fer campanya a favor del cap de llista d'ApM i que, a més, participaren menys en les primàries.

Tot amb tot, un terç dels empleats i dels propietaris també donaren el seu vot a la candidatura d'ApM segons l'enquesta. L'explicació es troba no en el programa polític, sinó en l'aplicació d'esquemes de percepció i apreciació morals i no pas polítics. Bé sigui en mostres d'indignació moral davant el fet polític (com la corrupció, la traïció política, la manca d'honestedat, l'etiquetació de membres com a mandrosos, etc. que exclouen els així etiquetats d'una sanció positiva i, per tant, de vot), o bé sigui mitjançant la recerca de la candidatura que es percep que mostra més "garanties morals" i membres més íntegres i honestos. Per tant, ApM va obtenir una majoria suficient per governar no només perquè les condicions estructurals ho permetien, sinó també perquè els transmissors de la informació electoral eren persones de confiança que havien desenvolupat càrrecs públics en entitats de la comunitat i foren votades i triades pels mateixos ciutadans. Si, per exemple, la majoria dels treballadors industrials (la majoria de la població activa de la vila) donà suport a ApM i s'identificà amb aquesta candidatura, i arraconà al PSC-PSOE, fou perquè els seus dirigents eren persones instruïdes o treballadors, com ells, de confiança, que els van convèncer que les coses anirien millor si es decidien per aquesta opció. El fet arriscat de convocar unes eleccions primàries, deixant de banda que pugui ser més democràtic o no i proporcioni al sistema més transparència, donava a conèixer els candidats. La llista final havia estat votada per més de mil persones i per tant existia un consens sobre els primers candidats, que havien de ser persones que oferissin confiança. Tot sembla indicar que un fet arriscat i costós com les eleccions primàries o la campanya porta a porta acabà donant uns bons resultats electorals.

L'estructura del vot que tenia ApM l'any 1995, fou un 48% de votants d'Iniciativa per Catalunya del 1991, però també de no votants, sobretot joves (un 25%), i la resta provenia del PSC, ERC, UnIC i CiU.

Finalment, un 57% dels votants d'ApM van participar en la recollida de firmes contra la moció de censura i a favor del que llavors era batlle (davant un 6,3% dels votants de CiU i un 4% dels d'ERC). A més, un 62% dels votants d'ApM va prendre part en les eleccions primàries (davant un 13% dels de CiU i un 12% dels d'ERC). Era l'únic col·lectiu en que

estava dividida l'opinió sobre si el cap de llista d'ApM també s'havia de presentar a les primàries (un 48% dels votants d'ApM pensava que sí i un 49% considerava que no), mentre que els votants de CiU o bé creien que s'hi havia de presentar (un 59% opinava que sí) o bé no volien opinar (un 25% era "no sap/no contesta") i els d'ERC majoritàriament creien que sí i altres no opinaven.

La posició en l'estructura de classes i el vot

Pel que fa als grups socials, els que hem anomenat "propietaris" es defineixen perquè posseeixen un patrimoni econòmic en terres, comerços o indústries; per un nivell acadèmic modal en el batxillerat i bastants en els estudis primaris; és un grup poc feminitzat, a excepció del sector del comerç al detall (totes les dones del grup de propietaris es concentren en el comerç al detall), i per un sentiment nacionalista bastant fort (de 4,1 sobre un màxim de 5; és a dir, es consideren majoritàriament només catalans o més catalans que espanyols). Aquest és un grup homogeni perquè ve marcat pels canvis estructurals que afecten els respectius àmbits econòmics. Els canvis econòmics amenacen el seu futur i determinen l'organització de les biografies individuals i la producció de les pràctiques. Els botiguers se senten afectats negativament pels efectes de la imposició ineludible de les grans superfícies comercials i els canvis en els hàbits de consum. Els pagesos es queixen de la reestructuració agrària del camp i els empresaris locals de les dificultats per què passen les petites empreses en una economia internacionalitzada. El grup social dels posseïdors d'un capital econòmic important dins de l'estructura patrimonial (botiguers, pagesos i empresaris o gerents locals) i els empleats i administratius de més edat són els més tendents a votar CiU, com ja s'ha dit, però també a valorar el cap de llista de CiU més alt que la resta de grups tot i que, per poc, puntuen una mica millor al candidat d'ApM (tanmateix aquest petit avantatge de la mostra no es pot afirmar per al conjunt de la població: per l'error mostral podria ser a la inversa). Tendeixen també a autosituarse més a la dreta (4,8 de mitjana, en què 10 és l'extrema dreta i 1 l'extrema esquerra; mentre que els empleats qualificats i els obrers donen un punt menys) i creuen, més que els empleats qualificats, que la forma de votar en les eleccions municipals no hauria de variar (responen més que a l'hora de votar prefereixen "votar persones d'un sol partit, com ara", en comptes de poder triar persones de diferents partits o l'ordre dels candidats en

una única llista). Com que majoritàriament són votants de Convergència i Unió (entre els propietaris CiU obté el 41% davant el 30% d'ApM, xifres semblants a la dels empleats) no van participar en les eleccions primàries ja que la meitat dels propietaris i empleats pensaven que era una forma de fer campanya per la candidatura d'ApM i només una quarta part van firmar a favor de Mayayo i contra la moció de censura en el seu moment. A la vegada, els enquestadors van recollir algunes de les opinions expressades sobre les primàries que tenien un marcat to crític: "Són una fantasmada", "És una tonteria"...

Quan als empleats qualificats (enginyers, tècnics, mestres, professors, etc.) el tret definitori en l'estructura patrimonial és el capital escolar, amb estudis universitaris. Són, majoritàriament, votants d'ApM (també ho són les administratives més joves que es diferencien dels de més edat que voten a CiU. L'explicació rau en que han variat les titulacions i habilitats requerides per exercir l'ofici). El grup dels tècnics i empleats qualificats són els que més declaren que votarien a la candidatura si s'hagués presentat com Iniciativa per Catalunya en comptes d'unes sigles independents, com ara ApM. Són els que van participar més en les eleccions primàries, sobretot, per escollir l'ordre, i creuen que la candidatura ApM va celebrar les primàries per fomentar la participació dels ciutadans o per fer una candidatura amb persones de diferents formes de pensar. També són els que més creuen que s'ha de canviar la forma de triar els càrrecs electes mitjançant el vot a persones de diferents partits o d'un sol partit, però podent triar l'ordre dels candidats. Aquest grup, que ha trobat en la utilització racional del sistema escolar el mitjà per adaptar-se als canvis econòmics, està, doncs, predisposat per a desenvolupar el paper d'avantguarda en les lluites i apostes que afecten la definició del funcionament i valors de la cosa política. S'oposa, doncs, en quasi tot al dels propietaris i els empleats de més edat.

Finalment, el grup dels obrers inclou els operaris, peons, mecànics, etc. del sector industrial, independentment de l'autonomia i responsabilitat en l'exercici de les tasques. Són votants d'ApM, s'autosituen cap a l'esquerra de l'espectre polític, a prop dels empleats qualificats, i més que els propietaris o empleats firmaren a favor del cap de llista d'IC en l'anterior consistori municipal i en contra de la moció de censura. La meitat van participar en les primàries, una xifra inferior a la dels empleats qualificats, però superior a la dels propietaris i administratius de més edat. Els obrers creuen que Andreu Mayayo és el millor cap de llista (aconsegueix un 7,4 sobre 10, semblant al resultat dels empleats qualificats, un 7,3, davant el 5,8

que li otorguen empleats i propietaris). També, els obrers són els que pitjor valoren el cap de llista de CiU (li puntuen un 4,5 sobre 10; mentre els empleats qualificats, un 5,1; els propietaris, un 5,4; i els empleats, un 5,7).

El carisma dels candidats i el vot

Un dels elements clau de les campanyes electorals municipals són els candidats que es presenten. Més enllà de la ideologia del partit, es valoren les personalitats i els grups socials que representen. Recordem que no hi ha grans diferències entre com s'autosituen els votants pel que fa a una escala dreta/esquerra d'ApM i CiU, on la diferència és només d'un punt i tendeixen tots cap al centre de l'espai polític. Tot i amb això, els candidats constitueixen els seus representants polítics a nivell local respecte instàncies més elevades i el carisma dels líders pot ser determinant de la cohesió del partit i de la seva projecció en la imatge de la comunitat. El fet que les eleccions municipals siguin les més personalitzades implica que les grans opcions ideològiques hi siguin menys presents (com ho mostra la variació de vot d'unes eleccions d'àmbit municipal a unes d'autonòmiques o estatals). Així, els electors poden premiar l'obra de govern i les persones que encapçalen la llista.

Si això és així, significa que en el moment d'introduir la papereta electoral, els votants han valorat els caps de llista i la relació de candidats que presenta cada candidatura i optaran en conseqüència segons les afinitats i la confiança que els mereixen. El quadre adjunt mostra com els votants (n=210) de cada un dels partits o coalicions ha considerat que el seu candidat, en una escala de valoració dels caps de llista en què 1 és molt negatiu i 10 molt positiu, és literalment el millor en comparació a la resta de candidats (a excepció feta dels votants del PSC (n=8), que consideren que són una mica millor candidats el cap de llista d'ApM i el de CiU que el propi, fet que podria haver determinat els pobres resultats del partit socialista). Si es compara cada columna, els votants del partit del cap de llista que es valora són els que millor puntuen el candidat. Fins i tot es pot constatar que la persona que encapçala la candidatura dels Independents per Montblanc, que només és valorada amb un 3,8 de mitjana entre els votants de CiU de l'any 1995, rep un 4,9 (un punt més) entre els votants de CiU de l'any 91 (no inclòs en el quadre) quan, recordem, en els comicis anteriors s'havia presentat per aquesta candidatura. Tot plegat fa que puguem

parlar d'una bona relació entre la valoració del cap de llista i l'expressió del vot. Aquest fenomen no només es produeix en la comunitat estudiada, sinó que caldria veure si els resultats de poblacions com Barcelona, amb Pasqual Maragall; Girona, amb Joaquim Nadal, o Sabadell, amb Antoni Ferreras, no són també, en part, expressió d'un mateix fenomen en què la ideologia del partit perd pes davant de la personalitat i la transmissió de valors positius que s'atribueix als líders.

Valoració dels líders pels votants 1995 (1: molt negatiu, 10: molt positiu)						
	Cap de llista (ERC)	Cap de llista (PP)	Cap de llista (ApM)	Cap de llista (CiU)	Cap de llista (Ind.-FIC)	Cap de llista (PSC)
CiU	3,7	1,8	5,1	8,0	3,8	2,2
ApM	4,5	1,9	8,4	3,9	3,4	3,3
PSC	4,7	3,0	5,9	5,2	4,1	5,0
ERC	6,7	1,7	5,0	4,1	2,5	2,8
FIC	3,7	2,8	4,1	3,9	8,5	2,6
PP	0,7	5,1	4,7	3,3	2,2	3,6
Mitjana	4,3	2,0	6,4	5,1	3,7	2,9

Aquest fet no és nou, la relació entre el carisma o l'empenta de grups socials reduïts pot produir resultats que es diferencien de les mitjanes globals. Un bon exemple d'això que diem és la comparació dels resultats a Montblanc amb els del conjunt de la circumscripció provincial en les primeres eleccions al Congrés dels Diputats (1977 i 1979) i al Parlament de Catalunya (1980). En un context en què la comarca s'abocava a peticions de demandes cíviqües de llibertat, democràcia i redreçament nacional², es realitzaren les primeres eleccions democràtiques. A la comarca es van dur a terme actes electorals massius amb molta expectació i els carrers de les viles es cobriren de propaganda electoral i caravanes de cotxes. Poc abans de la celebració de les eleccions generals de 1977 fou legalitzat el PCE, mentre ERC hauria d'esperar fins després de les eleccions (i es presentà com EC).

Dels resultats comarcals del 15 de juny de 1977 destaca en primer lloc que la participació electoral fou del 75% una mica inferior a la de la circumscripció provincial (el 77,5%). La candidatura més votada a la comarca fou la UCD, amb el 25% i en aquest triomf probablement influí el control dels mitjans de comunicació i que, com se sap, fou la candidatura guanyadora en el marc estatal. Però destacà els bons resultats del PSUC, amb el 18% i els resultats del Pacte (PDC) que obtingué el 16% dels sufragis.

A Montblanc entre els partits d'esquerra cal tenir en compte el PSUC, que amb el 25% se situà com a primera força política, per damunt del PSC-PSOE, amb el 14,3%. En canvi, a la circumscripció el PSUC va obtenir el 16,1% i el PSC, el 23,3%, fet que indica que a la vila el vot d'esquerres menys nacionalista el concentrava el PSUC. La resta de forces d'esquerra assoliren uns resultats molt escadussers, només EC, va assolir el 7% dels vots, 3,5 punts més que en el global de la circumscripció, segurament a causa de la presència d'un vilatà com a cap de llista d'ERC.

Així, si relacionem el resultat d'aquestes eleccions observem que el PSUC va obtenir molt bons resultats en les generals de 1977 i 1979 i en les autonòmiques de 1980 (va treure a Montblanc el 25%, el 24,4% i el 26,7%, davant el 16,1%, 14,0% i 15,0% a la circumscripció, respectivament). Els resultats del PSUC i, també de CiU a partir de 1979, són en bona part comprensibles pel carisma d'alguns membres de la comunitat

² Segons Andreu Mayayo (1982), la lluita per les llibertats democràtiques i nacionals també arribà a Montblanc i comarca. Destaquen la presència del PSUC, reconstituït l'any 1973, amb forta presència de la seva filial juvenil (la Joventut Comunista de Catalunya); la creació el 1975 de Comissions Obreres, que va esdevenir, pràcticament, l'únic sindicat de la comarca en les primeres eleccions sindicals de 1978, amb el 88% dels delegats, i, finalment, la forta presència d'Unió de Pagesos, verdader sindicat del camp català, que realitzà l'acte fundacional a la comarca el novembre de 1976 i unà important tractorada, en sintonia amb la resta del país de més de 500 tractors a les carreteres el març de 1977. Cal no oblidar que el juny de 1976 es donà a conèixer a la comarca l'Assamblea de Catalunya. Aquesta s'havia formalitzat el gener de 1976 amb la participació de totes les candidatures democràtiques presents a la comarca, llevat de la UCD, és a dir: CDC, PSC, PSUC, PSAN, JCC, UP i PCC i independents. Amb posterioritat s'hi va afegir el MCC. L'Assamblea de Catalunya finalitzà la seva curta vida el febrer de 1977 amb la presentació a Montblanc.

Els aires de llibertat i redreçament nacional també estigueren presents a la comarca ja que les diferents columnes de la Marxa per la Llibertat, que havien de confluïr a la vila per la Festa Major, foren dissoltes per la policia amb diversos ferits i contusions entre els marxaires i van atemorir els veïns

Eleccions al Congrés de Diputats (15-VI-1997)				
Montblanc/circumscripció				
Partits	Vots	Percentatge	Vots	Percentatge
AP	197	6,8	15.143	5,9
PDC	465	16,1	36.898	14,4
UC-DDC	297	10,3	14.074	5,5
CC-UCD	480	16,6	68.550	26,8
EC (ERC)	220	7,6	10.788	4,2
PSC-PSOE	411	14,3	59.473	23,3
PSUC	722	25,0	41.072	16,1
Altres	59	2,0	9.601	3,7

Eleccions generals 1979 i autonòmiques 1980				
Generals 1979		Autonòmiques 1980		
	Montblanc	Circumscripció	Montblanc	Circumscripció
PSUC	24,4	14,0	26,7	15,0
CiU	21,8	13,8	33,6	23,4
UCD	16,9	27,8	7,7	19,5
PSC-PSOE	18,4	28,4	14,5	20,4
ERC	8,2	4,5	9,8	10,6
Altres	10,3	11,5	7,7	10,9
Abstenció	28,6	31,5	33,0	37,9

i la identificació d'aquestes forces polítiques amb els grups socials. Per explicar el domini de CiU, no hi ha dubte que el carisma del batlle, Josep Gomis, fou un element destacat en els resultats. Representava la continuïtat, feia quinze anys que era alcalde, i era considerat l'autor de la implantació d'un seguit d'empreses que donaven feina a més de mil persones i l'artífex dels projectes urbanístics que configuren l'actual vila, de la pavimentació de milers de metres quadrats de carrers, de la recuperació del conjunt arquitectònic i monumental de la vila, etc. A més, amb el seu carisma podia representar els grups més tradicionals i catòlics de la vila.

La implantació del PSUC i la davallada posterior fins a les

mobilitzacions contràries al Pla de residus (es va quedar amb el 10% dels sufragis) també es pot interpretar de la mateixa manera. Per exemple, en les dues generals (1977 i 1979) un petit grup va aconseguir col·locar el PSUC en la primera posició ja que aquest petit grup era percebut per tradició del partit i trajectòria personal com a representants de la lluita antifranquista i expressió dels interessos de les classes populars i les capes mitjanes amb estudis universitaris sense lligams amb el franquisme i la classe de propietaris. Pel que fa als comicis de 1980, els bons resultats electorals podien ser deguts al fet que el cap de llista provincial era Maties Vives i March (nascut el 1952), un prestigiós professional de l'advocacia i economista de la vila.

Sens dubte, el carisma, la capacitat i el pes d'unes poques persones en l'estructura social poden influir en els resultats dels partits. Tanmateix, ens hauríem de referir a fenòmens de més abast per entendre els resultats i els possibles transvassaments de vots o l'abstenció (p. ex., ERC assoleix els millors resultats en les autonòmiques perquè és un partit sense lligams estatals). No obstant això, no s'anul·la la tesi que aquí es defensa: la capacitat de certes persones, amb prestigi, poder social i representants dels grups en l'estructura social per fer decantar la balança electoral.

La competència per jutjar la política

La competència per parlar i jutjar la política es valorarà a partir de les respostes emeses a un conjunt de preguntes sobre la forma com s'han de celebrar les eleccions municipals, per tant, directament "polítiques" (vegeu el quadre annex I amb les preguntes i les possibles respostes). En el nostre marc teòric les respostes variaran segons la competència estatutària que donen la titulació acadèmica i la professió (elements centrals de qualsevol definició de classes socials), però també segons el gènere i l'edat. El fet d'emetre una resposta a un qüestionari sobre política o no fer-ho (i per tant passar a la categoria de "no sap/no contesta"), de la mateixa forma que anar a votar o no fer-ho, és un ajust entre dos elements que han de coincidir: les posicions en l'estructura social que predisposen o no per emetre una resposta política i instruments de pensament del món social disponibles en un moment determinat, on es defineixen, en una situació de competència i conflicte, les problemàtiques que es consideren legítimes. Així, la categoria "no sap/no contesta" reflecteix un desconeixement i una incompetència d'estatus per donar una resposta, a

excepció feta dels casos en què la no-resposta és triada per no haver de donar-ne una que comprometi (Bourdieu, 1991).

La professió exercida, que implica tota una experiència i un aprenentatge en unes condicions de treball que es defineixen per tenir o no autoritat, responsabilitat, etc., influeix sobre l'expressió o d'una opinió o una no-resposta. Així, les professions elevades garanteixen tàcitament un aval per expressar-se en termes polítics. Per exemple, si es creua la professió amb la raó per la qual l'enquestat creu que la candidatura d'ApM va realitzar unes eleccions primàries, ens dona que entre els obrers i els que tenen una titulació més baixa hi ha més probabilitats de donar una no-resposta a la pregunta. Un cas apart, seria el dels propietaris, votants majoritàriament de CiU, que no contesten a la pregunta per no comprometre's.

Les no-respostes a la pregunta *Per quines raons creu vostè que la candidatura ApM va celebrar unes eleccions primàries?* donen que el 27% dels propietaris, que tenen uns estudis modals de BUP o FP, no responen per la raó ja esmentada. Si comparem els empleats administratius, que tenen un valor modal d'estudis en BUP o FP, com els propietaris, ens adonem que les no-respostes varien amb força; per tant, els estudis no seria l'únic factor explicatiu. Per altra banda, si comparem les no-respostes dels assalariats, pràcticament doblen les dels administratius i tècnics (11% i 6% respectivament) pel que fa a la pregunta, amb la qual cosa és essencial la titulació acadèmica.

No resposta a la pregunta *Per quines raons creu vostè que la candidatura ApM va celebrar unes eleccions primàries?* segons grup social i nivell d'estudis en BUP o FP

Grup social	EstudisBUP/FP	NS/NC
Propietaris	51%	27%
Tècnics	6%	6%
Empleats	61%	6%
Obrers	33%	11%

També podríem parlar d'una competència estatutària diferent per a homes i dones. I és que la diferència de gènere marquen la visió de la política. Amb tot, l'enquesta permet donar una resposta ètica o moral a moltes de les qüestions plantejades, i, per tant, es produeixen diferències poc significatives. Sembla que l'efecte d'imposició de l'enquesta ha pesat molt més que altres consideracions. És a dir, l'enquesta imposava una

problemàtica a uns enquestats que no era la seva, però aquest fet no ha impedit que responguessin per submissió, indiferència o pretensió.

Per exemple, les diferències no són significatives respecte a si s'hauria d'haver escollit el cap de llista de les primàries (*no sap/no respon* el 13% dels homes i el 14% de les dones, el fet que siguin els propietaris els que menys responen a aquesta qüestió fa que torni a ser una no-resposta electiva). Tampoc no ho són respecte a la pregunta de si els alcaldes i regidors haurien de tenir un límit en el seu mandat (només *ns/nc* el 23% dels homes i el 4,3% de les dones) o sobre com s'hauria d'escollir el nou alcalde (les possibilitats de triar eren les següents: el cap de llista del partit més votat, directament escollit pels ciutadans o bé acord entre partits; aquesta pregunta no la responen el 3% dels homes i el 4,3% de les dones).

Fins i tot, cal considerar que les dones coneixen més els caps de llista de les candidatures ja que hi trobem un menor percentatge de no respostes o empats estadístics quan es comparen amb els homes, sense poder saber si la resposta és ètica o política.

En canvi, és molt més evident que la promoció i el reclutament dels membres de les candidatures són tots homes en els llocs que donaven opció a entrar a l'ajuntament per tots els partits. Fins i tot en la candidatura d'ApM que fou votada pels mateixos ciutadans. De fet, el consistori que surt de les eleccions de 1995 està format només per homes, fet indicatiu que dona una competència estatutària diferent. A més, les dones, segons l'enquesta, van participar molt menys en les eleccions primàries (un 38% d'homes i un 27% de dones sobre el total d'enquestats) i firmaren menys la moció de censura a favor del que llavors era alcalde i en contra de la moció de censura (els homes firmaren en un 36% i les dones en un 29%), que són qüestions molt més polítiques i compromeses.

Els estudis són un dels altres eixos definidors de la competència o incompetència sobre qüestions polítiques. La hipòtesi es definiria com segueix: a estudis més baixos o inexistents, més probabilitats de trobar-hi no-respostes. Tot sembla indicar que els més desprovistos econòmicament i culturalment són els que menys tendència tenen a respondre o actuar davant de les qüestions més pròpiament polítiques.

Així, ens trobem que el 26% dels que tenen estudis primaris o menys i el 16% dels d'FP no responen la pregunta de les raons per què ApM va celebrar unes eleccions primàries, davant el 8% dels que tenen el BUP o un títol universitari. No participen en les eleccions primàries el 68% dels d'estudis primaris o menys, el 64% dels que tenen estudis de FP o BUP i el 59% dels que tenen estudis universitaris. Un 20% dels d'estudis primaris o menys no responen a la pregunta de si el cap de

la llista de la candidatura d'ApM s'hauria d'haver escollit també a les eleccions primàries, davant un 10% dels que han estudiat el batxillerat o FP i el 8% dels que han obtingut títols universitaris. Un 5% de les persones amb estudis primaris i un 6% amb FP no responen a la pregunta de si els batlles i regidors haurien de tenir un límit en el seu mandat, mentre la responen tots els que tenen títols universitaris o BUP. No responen la pregunta de com s'hauria d'escollir el nou alcalde (cap de la llista del partit més votat, directament escollit pels ciutadans o acord entre els partits que sumin més vots) el 7% de les persones que han obtingut estudis primaris, mentre la resta de categories i nivell d'estudis van respondre tots. Finalment, els que tenen estudis primaris o menys desconeixen més els candidats que l'enquesta els proposava per valorar: un 40% no coneix el candidat del PP, un 31% el d'ERC; un 24% el del PSC; un 20% el dels Independents; un 16,5% el de CiU; i un 11,5% el d'ApM.

També cal considerar que l'edat és el darrer element a tenir en compte per definir la competència a l'hora de saber i parlar sobre temes que es consideren legítims. Així, els de més de 60 anys d'edat, si mantenim igualat el nivell d'estudis, perquè, com se sap, els més joves estan més escolaritzats, són els que menys responen sobre com s'hauria de votar; les raons per què es van fer unes eleccions primàries; si el cap de llista de la candidatura ApM, que feia unes primàries, s'havia de presentar en aquelles eleccions o no, i la forma d'escollir el batlle. A més, són els que més desconeixen i valoren els caps de llista.

No sap quina hauria de ser la fórmula per votar, en el grup d'estudis primaris (n=103), el 40% dels més grans de 60 anys, davant el 34% dels de 60 a 41 i del 20% dels menors de 40 anys; el 35% dels de més edat no sap perquè es van celebrar unes primàries davant una mitjana del 15% de la resta; el 24% dels de més edat "ns/nc" sobre si el cap de llista d'ApM s'havia de presentar o no a les eleccions primàries, davant el 15% dels de 60 a 41 anys i el 9% dels de menys de 40; el 8,1% dels de més de 60 anys no responen la qüestió de la forma d'escollir el batlle, davant el 3% dels de 60 a 41 anys i els de menys de 40. Finalment valoren menys els candidats amb percentatges de no respostes del 49% pel cap de llista del PP, del 39% del d'ERC, del 35% del PSC, del 32% dels independents, del 27% del de CiU i del 24% del d'ApM (mentre que, per exemple, en el grup de 41 a 60 anys les no respostes són del 33%, 24%, 18%, 11%, 11% i 7,5%, respectivament).

Sens dubte, les persones que tenen menys títols acadèmics, les dones

més que els homes i els que ocupen una posició més baixa en la jerarquia social, són els més tradicionals en les seves opcions. Els operaris industrials participen en les primàries bé per donar suport a la candidatura d'ApM o bé per escollir-ne l'ordre; tanmateix, hi ha un terç dels obrers que no sap/no contesta, situació que contrasta amb la dels tècnics i empleats qualificats en què la majoria ha participat per escollir l'ordre, cap per donar-hi suport i pocs no responen la qüestió. Pel que fa a les raons de la celebració de les primàries, trobem una gran dispersió: els obrers es reparteixen entre els que pensen que serveixen per fomentar la participació dels ciutadans o per formar una candidatura en diferents formes de pensar i els que pensen que és una forma de fer-se campanya (i alguns que opinaven que era una forma de separar la candidatura d'ApM de les sigles d'IC, opinió no inclosa al quadre de l'annex II a causa del poc nombre). És una situació diferent de la dels propietaris, que la meitat creuen que és per fer campanya i un quart no contesta la pregunta, la qual cosa no vol dir que no se sàpiga la resposta: el silenci seria aquí una resposta electiva, ja que no s'atreveixen a donar una opinió que compromet. També és diferent dels empleats qualificats i tècnics, més de la meitat dels quals pensen que serveix per fomentar la participació o formes diferents de pensar. Tanmateix, els obrers que consideren que és un element per fer campanya o per diferenciar la candidatura d'ApM de la d'IC no li donen un contingut crític, a diferència dels propietaris o empleats votants de CiU, l'opinió dels quals sembla que reflecteix més un to descriptiu. Però són pocs els obrers que pensen que les primàries serveixen per fomentar la participació ciutadana i els operaris i els propietaris prefereixen més que els altres grups "Votar persones d'un sol partit, *com ara*". Sembla doncs, que les disposicions del grup, formades en unes ocupacions subordinades i aprenent l'ofici al propi taller, no els predisposen a acceptar bé els canvis polítics de tipus simbòlic com ara unes llistes obertes i prefereixen creure que es tracta d'un element més per fer campanya.

Així, ens trobem que el 24,5% dels obrers i el 23% dels propietaris, per davant el 17% dels administratius i el 6% dels tècnics responen que a l'hora de votar prefereixen *votar persones d'un sol partit, com ara*; la mateixa pregunta la responen el 34% de les dones i un 29% dels homes i un 35% dels que tenen estudis primaris o menys davant un 30% dels d'estudis de batxillerat o formació professional i un 18% dels que tenen títols universitaris. Si finalment agafen els diversos grups d'edat per a un mateix nivell d'estudis, els primaris o menys, a aquesta categoria de

resposta *Votar persones d'un sol partit*, com ara s'hi situa el 42% dels de més de 60 anys, davant del 37,5% dels de 41 a 60 anys i el 20% dels que tenen menys de 40 anys.

(Cal pensar que el grup tan nombrós que diu que voldria *Votar a persones de diferents partits* o *Votar a persones d'un sol partit*, però *poder triar l'ordre dels candidats* és degut a un efecte d'imposició de la situació: nois i noies joves, estudiants universitaris, que vénen a la vila a preguntar l'efecte i la valoració dels ciutadans de les eleccions primàries).

Aquest apoliticisme/conservadorisme és més fort en els grups de més edat, els menys formats educativament i més en les dones que en els homes, com ho mostren un seguit d'opinions recollides pels enquestadors. Aquestes opinions fan palesa la desconfiança envers el sistema de partits, així com la dificultat per donar una resposta política a qüestions polítiques:

Una mestressa de casa de 56 anys, amb estudis primaris o menys i votant de CiU "perquè és la candidatura que sempre he votat", valora a tots els caps de llista amb un 1 i afirma que "no confio en cap partit, només voto el partit de Catalunya, no la gent".

Una altra mestressa de casa, de 54 anys, també amb estudis primaris o menys, que havia votat els Independents per Montblanc afirmava que no havia participat en les eleccions primàries "perquè no en sóc partidària".

Així mateix es pot resseguir en les enquestes que jubilats i jubilades, mestresses de casa, operaris manuals i aturats amb estudis primaris o menys valoren a tots els caps de llista per igual, ja que els otorguen la mateixa puntuació, o no en valoren cap. Aquesta situació és diferent a la dels altres grups.

Finalment l'expressió de l'opinió personal intransferible i particular la trobem en un professor de secundària, llicenciat, de mitjana edat, que tradicionalment vota CiU. A la pregunta de *Per quines raons creu vostè que la candidatura d'ApM va celebrar unes eleccions primàries?* respon que ell "no ho qualifica com a primàries".

El conservadorisme polític

Si entrem a valorar les eleccions municipals de 1979 i 1983, s'observa que a les dues primeres conteses CiU va obtenir l'hegemonia amb un alcalde que, provinent del Sindicato Vertical, afirmava que s'havia de

deixar la política a l'hora de conformar els governs locals i el que importava eren les persones. El 1987, va ser una candidatura independent, escindida de CiU, la que va aconseguir l'Alcaldia amb una ideologia difusa (treballar pel poble era l'element més destacat de la campanya, junt amb candidats idonis per repartir-se les regidories). En una situació i en l'altra es confirmà un sentiment força generalitzat d'aversion a la política de partits i el que poden representar de radicalització i tensions comunitàries. Cal fer esment que la victòria dels Independents per Montblanc de l'any 1987 no trencava l'*status quo* i tenia el mèrit de mostrar que el vot de CiU no es fonamentava en un programa específic, sinó en una ideologia difusa que encobreix tan les relacions polítiques de dominació com les relacions econòmiques d'explotació. No deixa de ser significatiu que a la pregunta de si el cap de llista d'ApM en les eleccions de 1995 s'hagués presentat per Iniciativa per Catalunya-Els Verds, partit en què milita, un 13% afirma que no l'hauria votat, un 5% no sap/no respon i un 4% diu que dependria de qui anés a la llista. El vot té, doncs, un fort component apolític i les persones que formen la candidatura i els seus capdavanters, i la percepció que en tenen els grups socials configuren el vot més enllà d'unes sigles ideològiques i partidistes concretes.

Segons Lluís Flaquer (1991), en un estudi de característiques semblants, les causes llunyanes de l'aversion a la política de partits podrien ser les conseqüències de la Guerra Civil del 36 al 39, en què hi hagueren actes de repressió i assassinats per part dels dos bàndols en conflicte, que els més vells de la vila encara recorden. Certament la memòria col·lectiva és certament forta en les viles de població més reduïda. Cal fer esment, més enllà de la Guerra Civil, que diferents generacions conviuen en un mateix espai social que facilita que els individus determinin els fets en la memòria. Aquesta memòria col·lectiva del passat i del present, sempre reactualitzada en relacions d'interconeixement i interdependència, suposa la determinació d'una consciència "conformista" o "conservadora". A les viles "on tothom es coneix" els agents són més visibles, i per tant han de tenir en compte l'opinió col·lectiva, ja que aquesta pot jutjar la vida social de l'individu. Les dissidències són mal vistes i és millor "fer com tot el món", no cercar disputes, etc. (P. Champagne, 1975). Així no és estrany que es rebutgin unes polítiques que exacerbin els punts de vista amb la superposició d'interessos de partit als de classe, definits aquests darrers per una posició en l'estructura social. Bona part de la població, més els petits propietaris de terres, comerços, indústries, però també els que basen la seva posició en un títol educatiu mitjà i tenen una edat ja

elevada (per exemple, els administratius de més edat), que per tant estan més lligats a la vila, prefereixen una situació més o menys falsa d'harmonia social i manca de lluites i tensions, en què no s'aglutinin els aspectes polítics i socio-econòmics. Treballen, doncs, per separar els ocupants d'una posició social en l'estructura social dels ciutadans consumidors d'una opció política. Cal entendre que aquesta separació de l'esfera socio-econòmica i política és més fàcil en els pobles petits perquè costa més de percebre les diferències entre les posicions socials i les diferències de renda (per exemple, no hi ha una segregació marcada de les classes socials per barris). Alhora, una politització de la política, valgui la redundància, es trasllada, en espais petits on tothom es coneix, a la resta d'àmbits, i tant la feina com la vida privada s'hi poden veure afectades. La vida en una col·lectivitat de petites dimensions obliga a callar les divisions més fonamentals. Per poca necessitat de la col·lectivitat que es tingui, cal guardar silenci de divisions que separin, ja que una disputa que pot començar com un fet privat pot transformar-se en una divisió col·lectiva. En cas de conflicte, les relacions de parentiu o les aliances i interdependències internes obliguen el grup a posicionar-se i a mobilitzar bona part de la població. Així, els membres de la col·lectivitat poden treballar per amouir, negar o callar les diferències del present o els conflictes viscuts en el passat.

Bona mostra d'això és que les divisions fonamentades sobre principis exògens a la vila com les que provenen del camp polític es neutralitzen. Treballen per neutralitzar els efectes polítics els partits i els candidats, però també els electors. Entre els partits i els candidats, Iniciativa per Catalunya es presenta com a candidatura independent sota la denominació Acord per Montblanc. El terme *acord*, segons el *Diccionari de la llengua catalana*, expressa en les dues primeres acepcions: "1 Unió entre dues persones o més que resulta d'una manera comuna de sentir, de pensar, d'obrar. 2 Pacte pel qual cessen desavinences, dissentiments, discrepàncies." Els candidats a alcalde en les presentacions públiques, donen importància a les "persones" de la candidatura per damunt d'adscripcions polítiques o ideològiques. L'apoliticisme i la barreja de la política i la moral, són a vegades, conscientment o inconscientment, cultivats pels candidats. Així, trobem candidats de partits de dreta i esquerra que afirmen que a ca la Vila la política ha de quedar de banda, que el més important són les persones, que tal és "un bon batlle" en termes morals: bon gestor, no corrupte... Tanmateix, també hi pot haver interès per treballar en sentit contrari: el diari més conservador i tradicional de la demarcació titulava, després dels resultats de les eleccions primàries, que els militants d'IC

havien acaparat les primeres posicions amb opcions a l'Ajuntament en la llista Acord per Montblanc.

Pel que fa als votants, tots tendeixen cap al "centre" polític (la diferència entre els votants d'ApM i CiU és d'un punt sobre 10 en l'escala d'autoubicació política). Els propietaris de terres, comerços o indústries i els empleats se situen literalment al "centre polític" (4,8). L'ocupació del "centre polític" és lògica si tenim en compte que el grup dels propietaris viu i treballa al municipi. Mentre la posició lleugerament escolada cap a l'esquerra dels tècnics i empleats qualificats (3,8) i els obrers (3,9), es pot relacionar amb el lloc ocupat en la producció, però també amb la visió de l'espai social: un 45% dels tècnics i professionals que resideixen a la vila treballen fora (IEC, 1991) i els obrers són els que menys han nascut a la vila o comarca (segons l'enquesta, un 31% han nascut fora de Catalunya).

El conservadorisme polític és, doncs, un dels elements claus del camp polític local. El fet que una opció d'*esquerres* hagi obtingut la majoria al consistori no nega aquesta afirmació: s'ha votat el prestigi i el carisma que representava un col·lectiu agrupat sota unes sigles. Els grups socials majoritaris a la vila, treballadors i empleats qualificats, van votar la llista amb què s'identificaven més, però no des d'una opció ideològica. Com les eleccions municipals són les més personalitzades, les grans opcions ideològiques hi són menys presents i es premia l'obra de govern, les persones que encapçalen la llista, el seu prestigi i/o la percepció de l'estructura social, i la relació amb els grups implicats. Per tant, els nous grups han accedit a la gestió municipal un cop han pogut ser valorats per la feina feta, més en termes de treball i honestat que per posicions ideològiques.

En canvi, el vot en unes eleccions autonòmiques expressa una opinió més ideològica, deslligada de la percepció de l'estructura social particular si no hi ha elements dinamitzadors dins de la comunitat. Bona mostra d'això és que en les eleccions autonòmiques immediatament posteriors a les mobilitzacions contra el Pla de residus CiU va perdre vots i percentatge a Montblanc i a la comarca, especialment en els municipis on les mobilitzacions foren més contundents, però recuperà espai polític en els comicis posteriors.

El vot en les eleccions autonòmiques fins a l'any 1988 i les generals fins al 1989 mostra que les opcions de dreta i centre-dreta agrupen el 60% dels vots, mentre que les d'esquerres i centre-esquerra gira entorn del 40% (hem considerat CiU i PP entre les primeres; i IC, PSC-PSOE i ERC, entre les segones). Especial importància té el predomini de

Convergència i Unió per comprendre el mapa polític de Montblanc i comarca, amb percentatges de vot del 50% (malgrat que depèn del tipus d'elecció, generals o autonòmiques; p.e., en les generals de 1989 va obtenir el 50,3% i en les autonòmiques de 1988, el 58,8%. Aquests resultats s'inverteixen en el cas d'Aliança Popular-Partit Popular, que va obtenir el 5,8% a les autonòmiques i el 9,1% en les generals). Abans de les mobilitzacions, el resum del comportament electoral de la comarca es caracteritzava, segons l'excel·lent monografia sòcio-econòmica de la col·lecció de la Caixa de Catalunya, pels següents trets: "(1) Una participació força elevada i relativament homogènia (...). (2) Un bipartidisme desigual entre CiU i PSC, amb un fort predomini del primer a quasi tots els municipis, de tal manera que el percentatge mitjà de CiU pot doblar i quasi triplicar en les autonòmiques el resultat del PSC. (3) (...) Aquesta situació sembla relacionar-se en part amb el comportament electoral durant l'època de la Segona República, si bé en comparació amb aquell moment el vot actual de la (comarca) mostra una tendència força més dretana" (López Bonillo, coord. 1991: 104).

Les autonòmiques de 1992 van tenir canvis importants: CiU, tot i guanyar, va disminuir de manera considerable a causa de les protestes anti-Pla de residus de l'any 1990. Va perdre 1.278 vots i va passar del 58,8% al 43,4% dels vots emesos. Va pujar amb força Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) i passà del 6,3% dels vots al 17,14%. Iniciativa per Catalunya (IC) va aconseguir duplicar pràcticament els vots (passà del 5% al 9,6%) sobretot mercès als bons resultats aconseguits a Montblanc, on el segon de la llista d'aquesta formació era l'alcalde de la vila. El Partit Popular (PP) i el Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC) es van mantenir. Per altra banda, la participació entre les dues conteses electorals va baixar (del 68,6% al 65,9% el 1992) a causa d'un vot abstencionista de CiU.

Les eleccions autonòmiques de 1995 van tenir una primera nota destacada: la participació va augmentar una mica més de 4 punts percentuals (del 65,9% al 70,3%), probablement vots que van passar de l'abstenció a CiU. I és que pel que fa als partits, CiU va recuperar sufragis i es va apropar als resultats que obtingué abans de les mobilitzacions contràries al Pla de residus industrials, va quedar però, per sota d'aquells resultats. Tanmateix, es va poder atribuir els millors resultats, amb un augment de 5 punts respecte del 92. Aquests resultats representen la recuperació del vot de càstig del 92 per la gestió respecte del Pla de Residus. El PSC va incrementar lleugerament el nombre de vots, però l'augment de

la participació féu que el seu percentatge disminuís un punt. Així, malgrat que va assolir els millors resultats dels cinc comicis autonòmics, va passar a ser la tercera força política a causa de la pujada d'ERC. Aquesta formació és la segona força política de la comarca perquè va sobrepassar el llistó dels dos mil votants, i va augmentar el percentatge (del 17,1% al 19,1%). Va assolir, doncs, els millors resultats de les cinc convocatòries electorals autonòmiques, i fins i tot va guanyar a Pira. El Partit Popular augmentà dos punts percentuals i el nombre de vots respecte l'any 92, però va quedar molt lluny de les altres tres forces polítiques que la precedien. Finalment Iniciativa per Catalunya va veure com el seu vot es resituava a la comarca com el de la resta de formacions, una vegada superada la mobilització social contra el Pla de residus, va perdre el 42% dels vots i va passar dels 930 vots i el 9.6% de percentatge a 540 vots i el 5,1%, resultats que són deguts en bona mesura a les pèrdues a Montblanc.

Resultats comarcals en les autonòmiques. 1988-1995							
	CiU	PSC	ERC	PP	IC	Altres	Participació
1988	5.537	1.738	591	543	529	481	9.419
(%)	58,8	18,4	6,3	5,8	5,6	5,1	64,6
1992	4.204	1.739	1.660	591	930	320	9.684
(%)	43,4	17,9	17,1	6,1	9,6	3,3	65,9
1995	5.164	1.759	2.020	852	540	78	10.587
(%)	48,8	16,6	19,1	8,1	5,1	0,7	70,3

En definitiva, el comportament electoral en les autonòmiques del 95 mostra una opinió més semblant a la del conjunt de Catalunya, perquè el vot es va resituar. Les variacions, doncs, caldria cercar-les en altres causes que no pas el Pla de residus de l'any 1990 i les manifestacions populars. En les autonòmiques del 95, el vot (o l'abstenció i vots nuls

que patí CiU) ja no responia a una urgència. El càstig dels votants tradicionals de CiU no era ideològic/polític, sinó moral ("a nosaltres no ens podieu fer això", "ens heu traït", etc.); és a dir, les categories de percepció i apreciació que tenen els individus són fruit d'un pòsit que s'ha acumulat amb els anys i restà força invariable després d'una primera socialització. Per tant, passat el vot d'abstenció, veritable acte de no votar per les raons morals esmentades, es torna al vot tradicional. Així, passats uns anys del Pla de residus, el vot es va resituar. Es tractava més d'un vot de protesta i indignació que d'una nova i clara opció ideològica o sistema d'idees polítiques. La indignació moral de la majoria de ciutadans es mostra en el fet que les bases del moviment popular se centraven en un rebuig de les ubicacions més que en una nova racionalitat científica i global sobre la gestió i el tractament dels residus a Catalunya. De fet, les mobilitzacions van néixer en una societat despolititzada, en què només actuaven alguns membres dels partits polítics a títol individual. Només les noves capes mitjanes (mestres joves, professionals dels serveis i la cultura amb titulacions universitàries) feien apostes i propostes concretes per a una nova gestió i hi creien. Com a líders i portanveus del moviment es van veure obligats a combinar aquesta racionalitat científica, alternativa i ofensiva amb la retirada de les ubicacions, que era el punt mínim d'acord entre tots els grups socials de la comarca. Al cap i a la fi, les mobilitzacions es produïren per un sentiment generalitzat d'enuig davant una decisió política que als ciutadans els semblava que atemptava contra la seva dignitat i que no els aportava cap benestar econòmic ni qualitatiu. Tot eren punts negatius: podia empitjorar la situació del vi i el cava per una guerra comercial que afirmés que el raïm de la comarca estava contaminat, el paisatge agrari i la manca d'indústries contaminants es podrien veure alterats per una relocalització d'indústries productores de deixalles tòxiques, i, a més, un accident podria tenir unes conseqüències imprevistes. Així, cap grup social no hi veia avantatges de les ubicacions i, a més, ningú entenia com una comarca no productora havia de convertir-se en l'abocador industrial de Catalunya. El debat, per a les bases del moviment, no estigué, doncs, entre dues filosofies de tractament i gestió dels residus tòxics i molt perillosos, sinó que l'origen cal cercar-lo en la indignació moral que produí la decisió dels emplaçaments. Els grups socials més desprovistos d'una cultura política -que són els més desprovistos de títols acadèmics i els més desposseïts econòmicament- apliquen a un problema polític, que difícilment poden definir, uns esquemes defensius i de referència a una cosa concreta (les ubicacions) i no a una filosofia de gestió. Amb la

confirmació política del govern de la Generalitat que retirava les ubicacions, desaparegueren les mobilitzacions i la lluita per imposar noves relacions entre home/dona i el medi ambient.

Conclusions

- 1- Els resultats electorals de Montblanc varien en funció de les persones i de la visibilitat dels grups socials que encapçalen les llistes, i que tenen una determinada posició en l'estructura social.
- 2- El carisma dels candidats és fonamental per entendre el vot. Aquest aspecte hi influeix molt més que la ideologia de partit, ja que la confiança en les persones determina el vot.
- 3- Les propietats escolars (bàsicament estudis) i econòmiques dels grups socials i els sistemes interioritzats de percepció i acció (que com hem pogut comprovar també varien segons propietats com el gènere i l'edat), determinen el vot i la forma de parlar i jutjar la política.
- 4- Les vicissituds i les situacions històriques concretes (lluita contra el Pla de residus, vot de censura, recollida de més de mil signatures contra la moció de censura, eleccions primàries, etc.) conformen el vot. Aquest sufragi pot ser interpretat tant en termes morals com ideològics i polítics.
- 5- En els pobles "on tothom es coneix", els ciutadans treballen per amagar, reduir o negar els conflictes que poden existir en la comunitat perquè aquesta pot jutjar la vida social i professional del individu i influir-hi.
- 6- Les eleccions municipals són les menys ideològiques de totes perquè s'hi valora més la feina feta des de les entitats del poble o des del consistori, en termes d'honestedat i treball (ordre moral). En canvi, en unes eleccions autonòmiques, estatals o europees són les qüestions polítiques i ideològiques qui marquen la pauta.

Annex I: El qüestionari

El qüestionari fou passat per alumnes de la Universitat dirigits pel professor Xavier Torrents a la sortida del col·legi electoral únic. Constava de 25 preguntes. Són les següents.

* Sexe

* Edat

* Ocupació (amb la major precisió possible)

* Nivell d'estudis:

Estudis primaris

Estudiants universitaris

Estudis secundaris

Diplomats

Formació professional

Llicenciats

* On va néixer vostè?

A la vila

A Catalunya

A la comarca

Fora de Catalunya

A les comarques de la demarcació

* A qui ha votat avui?

CiU, ApM, PSC, ERC, FIC, PP, Vot en blanc

* Per quina raó ha votat aquesta candidatura?

Perquè és amb la que tinc més punts d'acord amb el seu programa

Perquè és la que té el cap de llista que prefereixo

Perquè és la que té un o més candidats que prefereixo

Perquè és la candidatura que sempre he votat

* Vostè va participar en les eleccions primàries que va organitzar la candidatura Acord per Montblanc fa uns mesos?

Sí

No

* Per què va participar-hi vostè?

Volia escollir l'ordre dels candidats que preferia

Volia donar suport a aquesta candidatura

Volia influir en l'ordre de candidats d'aquesta llista, tot i que no és la que voto.

Altres causes (especifiqueu-les)

* Per què no va participar-hi vostè?

Perquè no és la candidatura que jo volia votar

Perquè no serveix per a res

Perquè m'era igual l'ordre de candidats

Altres causes (especifiqueu-les)

* Per quines raons creu vostè que la candidatura Acord per Montblanc va celebrar unes eleccions primàries?

* Vostè que es considera: només espanyol, més espanyol que català, tan català com espanyol, més català que espanyol, només català.

* A les properes eleccions generals a qui votarà?

CiU, PSC, IC, ERC, PP, Altres, Vot en blanc, No votarà

Annex II. Grans grups ocupacionals i opinions polítiques

Grans grups ocupacionals i opinions polítiques

	Propietaris	Empleats qu.	Empleats	Obrers
n	(n=27)	(n=16)	(n=18)	(n=55)
Percentatge de dones	30,0	31,0	44,0	16,0
Nascuts a Catalunya	93,0	100,0	83,0	69,0
Estudis (%)				
Universitaris	15,0	93,0	22,0	5,0
Estudis de BUP o FP	51,0	6,0	61,0	33,0
Estudis primaris o menys	33,0	0,0	17,0	62,0
Sentiment de catalanitat				
Només català=5, Només espan.=1	4,1	4,6	4,2	3,6
Autoubicació política				
Extr. dreta=10; Ex. esquerra=1	4,8	3,8	4,8	3,9
Vot de censura (%)				
... Signa en contra	27,0	44,0	28,0	41,5
Eleccions primàries				
Participació (%)	27,0	56,0	22,0	47,0
Participa en les primàries				
per escollir l'ordre	-	90,0	-	25,0
o donar suport	-	0,0	-	35,0
no sap/no contesta	-	5,0	-	33,0
Les primàries són per (%)				
fomentar la participació	15,0	37,5	28,0	15,0
Incloure dif. formes de pensar	8,0	19,0	17,0	26,0
fer campanya a favor ApM	46,0	0,0	44,0	43,0
... No sap/ no contesta	27,0	-	-	11,0
El cap de llista d'ApM				
També s'havia d'escollir	58,0	50,0	78,0	68,0

... No sap/ no contesta	23,0	6,0	6,0	7,5
Vot municipals 95 (%)				
ApM	30,0	62,0	33,0	60,0
CIU	41,0	12,0	44,0	13,5
ERC	19,0	19,0	6,0	17,0
Valoració (sobre10)				
Cap de llista de CIU	5,4	5,1	5,7	4,5
Cap de llista d'ApM	5,8	7,3	5,8	7,4
Cap de llista d'ERC	4,5	5,2	3,7	4,3
Cap de llista del PP	1,3	2,3	1,1	1,8
Cap de llista de PSC	2,7	3,5	2,6	2,8
Cap de llista dels Independents	4,1	3,5	3,4	3,4
Els batlles i regidors				
... haurien de tenir límit mandat	58,0	50,0	78,0	68,0
A l'hora de votar prefereix				
...persones d'un sol partit, com ara	23,0	6,0	17,0	24,5

BIBLIOGRAFIA

- BATISTA, Antoni (1994), *La Conca de Barberà*, Col·lecció Comarques de Catalunya. Dep. de Governació, Barcelona
- BOURDIEU, Pierre (1991), *La distinción*, Ed. Taurus, Madrid
- CAPÓ, Jordi (1991) "Elecciones municipales pero no locales", *REIS*, Núm. 56, CIS, p. 143 a 164
- CASELLAS, Joan (1996), *Crisi social i moviment cívic. La Conca de Barberà i l'Alt Camp contra el Pla de residus (1990)*, CCCB, Montblanc.
- CHAMPAGNE, Patrick (1975) "La restructuration de l'espace villageois", *Actes de la recherche*, núm. 3, pàg. 43 a 67.
- CIDC (diversos anys) *Anuari estadístic de Catalunya*, Barcelona.
- Dept. de Governació (1996), *Eleccions al Parlament de Catalunya, 1995*.
- EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL (UAB) (1981), *Atlas electoral de Catalunya 1976-1980*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill. (1990), *Atlas electoral de Catalunya 1982-1988*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill.
- LOPEZ BONILLO, D. (coord.) (1991), *La Conca de Barberà. Territori, població i activitats econòmiques*, Col·lecció Catalunya Comarcal, Barcelona, Caixa d'Estalvis de Catalunya.

FLAQUER, Lluís (1991), "Voto y carisma: un estudio de antropología electoral", a *Antropología de los Pueblos de España*, Taurus, Madrid, p. 587-600.

MAYAYO, Andreu (1982) "Procesos electorals a la Conca: 1976-1980" a *Aplec de Treballs*, núm. 4, CECB, Montblanc, p. 267-301.

- (1990) "Notícia de la Conca de Barberà: l'eclipsi d'una dècada", a DA, *Ni pagesos ni industrials: residuals. La lluita de l'Alt Camp i la Conca de Barberà contra el Pla de Residus (gener-abril 1990)*, IEV i CECB, Montblanc-Valls, p. 11-40.

SANS, J.M. i col·ls. (1983), "La Conca de Barberà" a *Gran Geografia comarcal de Catalunya*, (vol. 9), Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona.

SUBIRATS, Marina (1983), "La societat montblanquina. Actituds en relació al centre Històric" (document mecanografiat), Barcelona, UAB.